

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2008-2009

29 oktober 2008

BELEIDSBRIEF

Duurzame Ontwikkeling

Beleidsprioriteiten 2008-2009

ingediend door de heer Kris Peeters,
minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Institutionele Hervormingen,
Bestuurszaken, Buitenlands Beleid, Media, Toerisme,
Havens, Landbouw, Zeevisserij en Plattelandsbeleid

INHOUD

	Blz.
1. Inleiding.....	3
2. Administratieve ondersteuning van het beleid voor duurzame ontwikkeling in Vlaanderen.....	3
3. Betrokkenheid van het Vlaamse middenveld	4
3.1. Subsidies in het kader van het Vlaamse beleid duurzame ontwikkeling	4
3.2. De ontwikkeling van een lokale participatiebarometer.....	5
3.3. Operationele projecten	5
3.4. Betrokkenheid bij het Steunpunt duurzame ontwikkeling.....	6
4. Begroting	7
5. Vlaamse Strategie duurzame ontwikkeling.....	7
6. Betere samenwerking met de gewesten en federaal niveau rond duurzame ontwikkeling.....	7
7. Kaderdecreet duurzame ontwikkeling.....	8
8. Informatie, sensibilisering en communicatie.....	8
9. Aandacht voor en ondersteuning van duurzame ontwikkeling bij de lokale en provinciale besturen	9
10. De ontwikkeling van een monitor ontwikkeling Vlaanderen.....	9
11. Beleidsondersteunend steunpunt voor duurzame ontwikkeling.....	10
12. Het specifieke duurzaam ontwikkelingsbeleid binnen de beleidsdomeinen	10
12.1. Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid	10
12.2. Bestuurszaken.....	12
12.3. Financiën en Begroting	19
12.4. Internationaal Vlaanderen	20
12.5. Onderwijs en Vorming	25
12.6. Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.....	28
12.7. Cultuur, Jeugd, Sport en Media	29
12.8. Werk en Sociale Economie.....	30
12.9. Landbouw en Visserij	32
12.10. Leefmilieu, Natuur en Energie	34
12.11. Mobiliteit en Openbare Werken	40
12.12. Ruimtelijke Ordening en Wonen	44
13. Relatie met Vlaanderen in Actie.....	47
Bijlage 1: Samenvatting van de beleidsopties en initiatieven voor het volgende jaar.....	48
Bijlage 2: Overzicht van de wijze waarop gevolg werd gegeven aan de resoluties en moties van het Vlaams Parlement tijdens de lopende legislatuur	48
Bijlage 3: Overzicht van de geplande of nieuwe regelgeving of aanpassingen aan bestaande regelgeving	49

Beleidsbrief duurzame ontwikkeling 2008-2009

Kris Peeters

Minister-president

Minister bevoegd voor de coördinatie inzake duurzame ontwikkeling

1. Inleiding

Op 9 juli 2008 keurde het Vlaamse Parlement het decreet ter bevordering van duurzame ontwikkeling definitief goed. De Vlaamse Regering heeft met de bekrachtiging van het decreet definitief gekozen voor een beleid dat duurzame ontwikkeling garandeert. Ik zal het resterende jaar verder inzetten op de doelstellingen van het decreet. We zullen de coördinatie van het beleid voor duurzame ontwikkeling evenals het beleid dat binnen de beleidsdomeinen op vlak van duurzame ontwikkeling wordt gevoerd aligneren op de doelstellingen van dit decreet.

Ik wil daarom de nodige uitvoeringsbesluiten laten opmaken bij het decreet, nog deze Vlaamse regering, werk maken van een samenwerkingsovereenkomst in het kader van duurzame ontwikkeling en vooral verder inzetten op de uitvoering van de operationele projecten van de Vlaamse strategie voor duurzame ontwikkeling.

Tenslotte wil ik de keuze voor een Vlaams beleid dat duurzame ontwikkeling garandeert, kracht bijzetten door bij prioriteit de implementatie van acties voor het duurzaam bouwen en wonen in Vlaanderen en duurzame overheidsopdrachten op alle mogelijke manieren te ondersteunen, in samenwerking met andere bevoegde Vlaamse Ministers. Het congres duurzaam bouwen en wonen, georganiseerd tijdens de Vlaamse Dag voor de Duurzame ontwikkeling in de week van op 14 oktober en voortbouwend op verschillende eerder genomen initiatieven, vormde daar een belangrijk signaal/initiatief voor.

2. Administratieve ondersteuning van het beleid voor duurzame ontwikkeling in Vlaanderen

De ambtelijke beleidsdomeinoverschrijdende werkgroep wordt ingezet als centraal instrument voor de beleidsvoorbereiding, het overleg en de input ten aanzien van het gecoördineerd beleid.

De werkgroep kwam het afgelopen jaar een zestal keer samen, het dagelijks bestuur vergaderde maandelijks. De ambtelijke werkgroep werkte aan of werd betrokken bij volgende werkzaamheden:

- Opmaak van de tweede indicatoren nota van de Vlaamse omgevingmonitor voor duurzame ontwikkeling
- Voorbereiding van de krachtlijnen van een concreet actieplan om als Vlaamse overheid werk te maken van duurzame overheidsopdrachten (aankopen, werken en diensten)
- Advisering van de subsidieoproep Vlaams beleid Duurzame ontwikkeling maart 2008
- Advisering van de subsidieaanvragen thema duurzame ontwikkeling in het kader van de Samenwerkingsovereenkomst Milieu Vlaamse Gewest, - Gemeenten/provincies/NGO's 2008 – 2013
- Becomentariëring en advisering van het voorontwerp van het derde Federaal Plan Duurzame ontwikkeling 2009 – 2012
- Deelname Begeleidingscomités van de uitwerking van de onderzoeksprojecten van het Steunpunt Duurzame ontwikkeling 2007 – 2011
- Deelname Stuurgroep studieopdracht voor de ontwikkeling van een lokale participatiebarometer
- Informatieaanlevering en standpuntbepaling ten behoeve van VN-CSD-16 (de 16 de sessie van de Commission on Sustainable Development van de Verenigde Naties)

- Deelname onderhandelingen binnen de CSD-16 van 5 – 16 mei in New York
- Organisatie Vlaamse Dag van de Duurzame ontwikkeling
- Input voor verdere toepassing Duurzaam maturiteitsmodel Duurzame Ontwikkeling maturiteitsmodel (DoMa) binnen de Vlaamse overheid

Samen met de werkgroep zal verder gewerkt worden aan een nieuw concept voor de ontwikkeling van een digitaal kennis- en informatieuitwisselingsplatform ter ondersteuning van de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van het Vlaamse beleid voor duurzame ontwikkeling. De focus ligt op de ondersteuning van de Vlaamse beleidsvoering duurzame ontwikkeling zoals bepaald in het nieuw decreet ter bevordering van duurzame ontwikkeling.

Op het niveau van de Verenigde naties gaf de werkgroep input aan de voorbereidingen van de 'Commission on Sustainable Development' van de Verenigde Naties (CSD16). Vlaanderen nam ook deel aan de onderhandelingen binnen de CSD 16 die begin mei 2008 plaatsvonden in New York.

De coördinatiecel duurzame ontwikkeling van afdeling Stafdienst van de Vlaamse Regering werd afgelopen jaar uitgebreid met 1 VTE. In totaal bestaat de coördinatiecel nu uit 3VTE's.

Ter ondersteuning van het beleid voor duurzaam bouwen en wonen wil ik in de loop van 2009 de capaciteit van de coördinatiecel verder verhogen. Op mijn begroting zijn hiervoor 2 extra VTE's voorzien.

3. Betrokkenheid van het Vlaamse middenveld

De betrokkenheid van en overleg met de Vlaamse middenveldorganisaties zijn een essentieel aspect in mijn beleid rond duurzame ontwikkeling.

3.1. Subsidies in het kader van het Vlaamse beleid duurzame ontwikkeling

Via het verlenen van subsidies worden middenveldorganisaties, provinciale en lokale overheden en doelgroepen (bedrijven, consumenten, ...) gestimuleerd tot het ontwikkelen van initiatieven en voorbeeldprojecten in uitvoering van de projecten van de Vlaamse strategie. Na evaluatie van de subsidiebehandeling heb ik dit jaar besloten om te werken met naar voor geschoven thema's verbonden aan de operationele projecten en een éénmalige oproep in het begin van het jaar. De weerhouden thema's waren het afgelopen jaar :

- Duurzamer bouwen en wonen in Vlaanderen
- Duurzame productie en consumptiepatronen (waaronder ook maatschappelijk verantwoord ondernemen)
- Duurzaam omspringen met water

Uit het aantal binnengekomen projecten moest opnieuw geconcludeerd worden dat de kwalitatieve projecten die door het middenveld worden ingediend de beschikbare middelen oversteege. Ik heb daarom opnieuw een kredietherschikking aangevraagd.

Teneinde een goed onderbouwde visie te ontwikkelen over het te voeren subsidiebeleid, afgestemd op de bepalingen van het decreet ter bevordering van duurzame ontwikkeling, zal ik de administratie een studie laten uitvoeren over de effecten van het gevoerde subsidiebeleid en aanbevelingen voor de toekomst, mede in het licht van de bepalingen van het nieuwe decreet ter bevordering van duurzame ontwikkeling.

In het voorjaar werd de nieuwe pocket 'Duurzame ontwikkeling in lokaal beleid' door de VVSG uitgegeven. Deze brochure werd mede op mijn vraag opgemaakt ter ondersteuning van het voeren van een gemeentelijk beleid voor duurzame ontwikkeling. Deze brochure geeft ideeën, inspiratie en praktijkvoorbeelden van hoe duurzame ontwikkeling concreet kan worden gemaakt in concrete beleidsdossiers, de langetermijnvisie en de interne werking en

organisatie van lokale besturen. De pocket werd in mei (gratis) verstuurd aan alle burgemeesters en schepenen, gemeentesecretarissen, duurzaamheidsambtenaren en milieuambtenaren en OCMW-voorzitters.

3.2. De ontwikkeling van een lokale participatiebarometer

Eind vorig jaar heb ik mijn administratie gevraagd een studieopdracht te laten uitvoeren voor de ontwikkeling van een lokale participatiebarometer. Participatie is immers een essentieel onderdeel van duurzame ontwikkeling. De studie wordt uitgevoerd door het samenwerkingsverband van het Centrum voor Duurzame Ontwikkeling (CDO) en het Centrum voor Lokale Politiek (CLP) van de Universiteit Gent (UGent).

Deze barometer zal kwalitatieve indicatoren bevatten en moet het mogelijk maken om op een betrouwbare manier participatie tussen burger en/of verenigingsleven (in zijn brede zin) en de lokale overheid te meten. Met de lokale participatiebarometer wil ik de lokale besturen een meet- en leerinstrument ter beschikking stellen om de lokale burgerbetrokkenheid en participatie op te volgen. De resultaten van deze opdracht zijn eind november gekend. In 2009 zal de barometer verder ontwikkeld en operationeel worden gemaakt.

3.3. Operationele projecten

Dit jaar werden de 12 operationele projecten die opgenomen zijn in de Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling projectmatig ingevuld teneinde de uitvoering ervan beter te kunnen opvolgen. De ambtelijke werkgroep speelde hierin een belangrijke rol.

Voor de uitvoering van de operationele projecten worden alle relevante actoren uit de samenleving die via hun specifieke doelstellingen en deskundigheid mede uitvoering kunnen geven aan één of meerdere van deze projecten maximaal betrokken.

Het bestaande overlegplatform duurzaam bouwen voor het project duurzamer bouwen en wonen en het Vlaams EDO-overlegplatform (Educatie voor Duurzame Ontwikkeling) worden ingeschakeld.

De fiches die zijn opgemaakt door de administraties via de werkgroep duurzame ontwikkeling zullen op korte termijn aan de Vlaamse Regering worden voorgelegd. Nadien zal geconsulteerd worden met betrokken adviesraden, de actoren uit het middenveld, de gemeenten en de provincies, waarna een definitieve goedkeuring door de Vlaamse Regering zal volgen.

Intussen wordt door verschillende ministers gewerkt aan de uitvoering van verschillende aspecten van de operationele projecten.

Ook via de coördinatie is aan een aantal projecten verder gewerkt. Het betreft onder meer duurzaam bouwen, duurzame overheidsopdrachten en educatie voor duurzame ontwikkeling.

Op het vlak van duurzaam bouwen en wonen heb ik, samen met heel wat partners uit het middenveld, een ontwerp van Vlaamse maatstaf voor duurzaam bouwen en wonen laten uitwerken, als onderdeel van het operationeel project in het kader van de Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling. "Duurzaam bouwen en wonen" dekt verschillende ladingen. Het wordt in verschillende contexten en interpretaties gebruikt. Er is in Vlaanderen nood aan meer duidelijkheid en eenvormigheid over duurzaam bouwen en wonen. Het is daarom belangrijk dat de Vlaamse overheid zich uitspreekt over een maatstaf waarvan zij van oordeel is dat deze kan worden beschouwd als een basis waaraan de huidige woningen en gebouwen moeten voldoen om als "duurzaam" te worden beschouwd. Vlaamse Regering zal

de verdere discussie ter zake voeren in het kader van het actieplan Duurzaam Bouwen (zie verder).

De maatstaf zal onderdeel vormen van een actieplan duurzaam bouwen en wonen, dat in overleg is opgemaakt binnen de transitie-arena duurzaam bouwen. Het actieplan zal op korte termijn aan de Vlaamse Regering worden voorgelegd.

In de begroting 2009 heb ik bijkomende middelen bekomen voor de structurele ondersteuning duurzaam bouwen en wonen en voor subsidies in het kader van projecten duurzaam bouwen en wonen.

Duurzaam bouwen en wonen kent tot op heden geen structurele ondersteuning. Deels vanuit de begroting leefmilieu, deels vanuit de begroting duurzame ontwikkeling werden inspanningen gedaan om de “transitie-arena” in stand te houden; zij kan kennis uitwisselen en meer gedragenheid creëren voor duurzaam bouwen. De tijd is dan ook rijp om een stap verder te gaan en duurzaam bouwen en wonen structureel te ondersteunen. Drie aspecten verdienen structurele ondersteuning.

- Een Vlaams kenniscentrum duurzaam bouwen en wonen. Het is belangrijk dat duurzaam bouwen onderbouwd wordt. Vanuit dit kenniscentrum kan onderzoek gebeuren naar nieuwe aspecten van duurzaam bouwen en wonen, naar innovatieve trends, enzovoort.
- Duurzaam bouwen en wonen dient over heel Vlaanderen gepromoot te worden. We willen daarom, samen met de provincies, provinciale kennispools oprichten. Deze pools hebben tot taak om informatie te verspreiden over duurzaam bouwen en zijn ook de plaats waar zowel de burger als de professioneel terecht kan met al zijn vragen.
- De transitie-arena heeft de jongste jaren bewezen dat ze een meerwaarde heeft als overlegforum van alle betrokkenen, waar ideeën ontstaan die getoetst worden aan de ervaring van iedereen. De grote meerwaarde van de arena is dat ze alle belangrijke captains of society verenigt, zowel de materiaalproducenten en aannemers als de milieu-organisaties en NGO's.

Ik wil ook demonstratieprojecten voor duurzaam bouwen en wonen ondersteunen. Eén van de grote hiaten op dit moment is dat vaak de keuze wordt gemaakt niet duurzamer te bouwen wegens de hogere investeringskost van de infrastructuur die gepaard gaat met duurzaam bouwen.

Voor educatie voor duurzame ontwikkeling zal het implementatieplan educatie voor duurzame ontwikkeling aan de Vlaamse Regering ter goedkeuring voorgelegd worden. Met deze goedkeuring wordt een signaal gegeven dat educatie voor duurzame ontwikkeling een belangrijke rol speelt in het algemeen streven naar een duurzame ontwikkeling.

Inzake duurzame overheidsopdrachten, onderdeel van het operationeel project maatschappelijk verantwoord ondernemen, heeft de Vlaamse Regering de krachtlijnen voor een actieplan vastgelegd. Hier kom ik op terug onder punt 8.

3.4. Betrokkenheid bij het Steunpunt duurzame ontwikkeling

Verschillende middenveldorganisaties participeren actief in de wetenschappelijke onderzoeksprojecten van het steunpunt. Met de secretariaten van SERV en Mina-Raad wordt overleg gepleegd over alle inhoudelijke aspecten van het steunpunt.

4. Begroting

In het begrotingsprogramma AD zijn middelen voorzien voor het coördinerend beleid inzake duurzame ontwikkeling, m.n. voor allerhande uitgaven in verband met de uitbouw, werking en expertiseopbouw voor de coördinatie van het Vlaams duurzaam ontwikkelingsbeleid, voor de cofinanciering in het kader van het steunpunt duurzame ontwikkeling en voor subsidies aan middenveld, private sector en provinciale en lokale besturen voor initiatieven in het kader van het Vlaams duurzaam ontwikkelingsbeleid.

Programma AD (na tweede begrotingscontrole 2008)

In duizend euro

b.a. 12.01, NGK : 136

b.a. 33.01, NGK : 475

b.a. 33.50, NGK : 153

b.a. 43.01, NGK : 200

Totaal: NGK: 964

Programma AD (begroting 2009)

In duizend euro

b.a. 12.01, NGK : 238

b.a. 33.01, NGK : 575

b.a. 33.50, NGK : 156

b.a. 43.01, NGK : 200

Totaal: NGK: 1.169

5. Vlaamse Strategie duurzame ontwikkeling

De uitvoering van de Vlaamse strategie voor duurzame ontwikkeling loopt. Ik wil hiervoor wijzen op de aspecten die ik opsomde rond duurzaam bouwen en wonen, educatie voor duurzame ontwikkeling en duurzame overheidsopdrachten. Zoals ik ook in mijn vorige beleidsbrief vermeldde, wordt nu reeds heel wat actie ondernomen en op het terrein gerealiseerd rond duurzame ontwikkeling.

Wat de bestuurlijke aspecten betreft, wil ik opnieuw wijzen op realisaties en onderzoek vanuit het Steunpunt duurzame ontwikkeling.

Ik blijf tevens bij het voornemen om advies te vragen aan de betrokken adviesorganen, aan het middenveld, gemeenten en provincies over de fiches ter concretisering van de operationele projecten van de Vlaamse strategienota.

6. Betere samenwerking met de gewesten en het federaal niveau rond duurzame Ontwikkeling

Meer zichtbaarheid, meer aanwezigheid en meer beleid van Vlaanderen in Europa en op mondiaal vlak rond duurzame ontwikkeling

Een belangrijk deel van het beleidsdebat over duurzame ontwikkeling vindt plaats in multilaterale fora zoals de VN, de EU en de OESO.

In het kader van de Belgische standpuntbepaling voor internationale fora werd het afgelopen jaar wederom constructief samengewerkt op de structurele coördinatievergaderingen die door de federale administratie werden georganiseerd. Deze ambtelijke samenwerking wordt in 2008 voortgezet. De coördinatiecel staat in voor het coördineren van een systematische

vertegenwoordiging, en een actieve inbreng in deze fora, hetzij vanuit de werkgroep, hetzij gedragen door de werkgroep duurzame ontwikkeling.

Ik wacht nog op de resultaten van het onderzoek gevoerd door het Steunpunt Duurzame Ontwikkeling om ten behoeve van het te voeren beleid beter zicht te krijgen op de Vlaamse beleidspraktijken in multilaterale instellingen.

Nu Vlaanderen een decretale basis heeft voor een beleid inzake duurzame ontwikkeling, is het logisch dat regionale overheden de gelegenheid krijgen om meer aanwezig te zijn in internationale fora, en namens België het woord kunnen nemen over duurzame ontwikkeling. Duurzame ontwikkeling is een gemengde bevoegdheid waarvoor zowel de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten een deel van de bevoegdheid hebben. De concrete beleidsvelden (water, wonen en bouwen, energie, leefmilieu, klimaat) behoren tot de gewestelijke bevoegdheden. Ik zal op korte termijn met de federale regering en met de gewest- en gemeenschapsregeringen besprekingen aangaan over een samenwerkingsovereenkomst in het kader van duurzame ontwikkeling. Over het principe van het sluiten van een samenwerkingsovereenkomst inzake duurzame ontwikkeling werd immers een akkoord bereikt tussen de federale regering, de gemeenschaps- en gewestregeringen in 2006, naar aanleiding van de ondertekening van de kadertekst voor de nationale strategie duurzame ontwikkeling.

7. Kaderdecreet duurzame ontwikkeling

Het decreet ter bevordering van duurzame ontwikkeling van 8 juli 2008 werd op 27 augustus jl. gepubliceerd in het Staatsblad. Ik heb recent de opdracht gegeven aan mijn administratie om de noodzakelijke uitvoeringsbesluiten te maken. Eén en ander moet tegen het einde van deze legislatuur rond zijn.

Met de goedkeuring van het decreet kan ook verder gewerkt worden aan de uitbouw van een Vlaams beleid duurzame ontwikkeling. Zoals hierboven vermeld zal ik het initiatief nemen om met de federale regering en met de gewest- en gemeenschapsregeringen besprekingen aan te gaan over een samenwerkingsovereenkomst in het kader van duurzame ontwikkeling.

8. Informatie, sensibilisering en communicatie – de voorbeeldfunctie van de overheid

De uitwerking van een beleid rond duurzame overheidsopdrachten maakt deel uit van de voorbeeldfunctie van de Vlaamse Overheid. De Vlaamse Regering heeft recent op 5 september jl. de krachtlijnen die ik heb laten uitwerken door mijn administratie voor het actieplan duurzame overheidsopdrachten, vastgelegd. Zes krachtlijnen liggen aan de basis van de opmaak van het actieplan:

- er moet voldoende draagvlak zijn voor duurzame overheidsopdrachten. Het is de bedoeling om via de beheersovereenkomsten het aandeel van duurzame overheidsaankopen te vergroten;
- Voor de ambtelijke onderbouw voor de werking van de overheid rond duurzame overheidsopdrachten wordt een Task force duurzame overheidsopdrachten opgericht. De task force zal het actieplan voorbereiden;
- Goed voorraadbeheer en hergebruik van materiaal wordt gestimuleerd
- er komen doelstellingen en acties per productgroep, met bijzondere aandacht voor 'quick wins': binnen bepaalde productgroepen kan snel resultaat worden geboekt. Voorbeelden hiervan zijn dienstvoertuigen, werk- en beschermkledij, kantoomateriaal, schoonmaakproducten, kantoorgebouwen, voeding, duurzaam hout, electriciteit en onderhoudsdiensten;

- een inhaalbeweging voor het sociale luik binnen overheidsopdrachten: er komen richtlijnen en criteria rond sociale overwegingen, zoals bijvoorbeeld de toegankelijkheid voor personen met een handicap garanderen, uitbesteden aan sociale economie of het voorzien van opleiding en begeleiding;
- communicatie, sensibilisering en begeleiding zal helpen om duurzame criteria te integreren in overheidsaankopen.

Het actieplan zal uitvoering geven aan de doelstellingen van Vlaanderen in Actie met betrekking tot het project “innovatief via overheidsopdrachten”. Voor de integratie en opvolging van sociale criteria binnen overheidsopdrachten zal het actieplan ook een onderdeel van het operationeel project “maatschappelijk verantwoord ondernemen” uit de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling uitwerken, een project dat in overleg met alle betrokken bevoegde Vlaamse Ministers zal worden opgemaakt. Het actieplan duurzame overheidsopdrachten zal ik begin 2009 voorleggen aan de Vlaamse Regering.

9. Aandacht voor en ondersteuning van duurzame ontwikkeling bij de lokale en provinciale besturen

Het Steunpunt duurzame ontwikkeling leverde de eerste resultaten met betrekking tot een korte termijnonderzoek, waarbij beleidsaanbevelingen worden gegeven over adequate samenwerkingsmodaliteiten tussen de Vlaamse overheid en lokale besturen, zowel op structureel als op inhoudelijk vlak. Op basis daarvan wil ik het komende jaar voorstellen uitwerken voor een concrete samenwerking.

Naast subsidies aan lokale overheden vanuit het Vlaams beleid voor duurzame ontwikkeling wil ik ook mijn initiatief, van het invoegen van het thema Duurzame Ontwikkeling binnen de nieuwe Samenwerkingsovereenkomst 2008 – 2013, sterker uitbouwen door duurzame ontwikkeling te stimuleren bij gemeenten, steden en provincies. Om te zorgen voor een coherent en consistent Vlaams beleid voor duurzame ontwikkeling werd het subsidiebeleid van de Samenwerkingsovereenkomst m.b.t. het thema Duurzame ontwikkeling en het Vlaams subsidiebeleid voor duurzame ontwikkeling maximaal op elkaar afgestemd.

Dit initiatief heeft zijn effect gehad. Er werd voor het eerst een substantieel aantal (23-tal) subsidieaanvragen ingediend.

10. De ontwikkeling van een monitor duurzame ontwikkeling Vlaanderen

De Vlaamse omgevingsmonitor die in 2006 werd ontwikkeld door de Studiedienst van de Vlaamse Regering in samenwerking met de beleidsdomeinoverschrijdende ambtelijke werkgroep duurzame ontwikkeling, hanteert 10 prioritaire thema's voor duurzame ontwikkeling: socio-economische ontwikkeling, duurzame consumptie en productie, sociale inclusie, demografische ontwikkelingen, gezondheid, klimaatverandering en energie, duurzaam transport, natuurlijke rijkdom, ontwikkelingshulp (“global partnership”) en goed bestuur. De Studiedienst actualiseert jaarlijks de afgesproken indicatoren. De doelstelling van de omgevingsmonitor duurzame ontwikkeling is om via een beperkte set van indicatoren weer te geven hoe Vlaanderen zich ontwikkelt als regio.

Eind 2007 werden de cijfers geactualiseerd en begin 2008 bekendgemaakt. Hieruit blijkt dat Vlaanderen het goed doet. De resultaten van de duurzaamheidmonitor worden publiek bekend gemaakt via de Vlaamse website Duurzame Ontwikkeling en de website van de Studiedienst. Eind 2008 volgt een evaluatie van de monitor.

11. Beleidsondersteunend steunpunt voor duurzame ontwikkeling

Op 17 april van het afgelopen jaar vond de studienamiddag 'Duurzame ontwikkeling verankeren: uitdagingen voor Vlaanderen' plaats, georganiseerd door het Steunpunt Duurzame Ontwikkeling. Op deze dag werden de verschillende onderzoeken toegelicht. Op de website van het Steunpunt duurzame ontwikkeling vindt u een overzicht van de projecten die uitgevoerd worden en de bijhorende publicaties.

De eerste publicaties binnen deze studies werden op de website van het Steunpunt Duurzame Ontwikkeling gepubliceerd :

- 'Governance for sustainable development at the inter-subnational level. The case of the Network of Regional Governments for Sustainable Development (nrg4SD)'
- 'The role of the subnational level of government in decision-making for sustainable development. A multi-level governance perspective'
- Governance modellen voor duurzame ontwikkeling
- Duurzaamheidsbeoordeling in het beleidsproces: algemene leiding
- Stand van zaken met betrekking tot duurzaamheidsbeoordeling
- 'Transition management in Flanders, policy content, first results and surfacing tensions'.

12. Het specifieke duurzaam ontwikkelingsbeleid binnen de beleidsdomeinen

Het nieuwe decreet ter bevordering van duurzame ontwikkeling heeft vastgelegd dat het Vlaamse beleid duurzame ontwikkeling een inclusief en gecoördineerd beleid is waarbij een afgesproken beleidslijn door elke minister op eigen wijze vertaald wordt naar het beleid in zijn/haar beleidsdomein. Elke minister heeft bijgevolg expliciet de verantwoordelijkheid voor het uitstippelen en bepalen van een beleid voor duurzame ontwikkeling voor zijn/haar bevoegdheden en dit binnen een algemeen coördinerend beleidskader.

Hieronder wordt een indicatieve samenvatting gegeven van de hoofdlijnen van het beleid inzake duurzame ontwikkeling binnen de 13 beleidsdomeinen. Voor de effectieve en volledige beleidsintenties van de betreffende beleidsdomeinen voor het laatste werkjaar van deze legislatuur wordt verwezen naar de corresponderende beleidsbrieven.

12.1. Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid

Gelijke kansen

Het gelijke kansenbeleid streeft ernaar dat niemand wordt uitgesloten (non-discriminatie) en dat iedereen zich verantwoordelijk voelt voor de onderlinge samenhang (solidariteit). Daarnaast heeft het oog voor verschillen tussen sociale groepen (diversiteit) en voor de individuele ontplooiing en ontwikkeling van mensen (emancipatie) binnen die groepen. Het beleid wil achterstellings- en uitsluitingsmechanismen voorkomen en tegengaan. Het richt zich hierbij in de eerste plaats op mechanismen die door gender, seksuele oriëntatie of ontoegankelijkheid worden veroorzaakt.

Dit gebeurt via een tweesporenbeleid: via een verticale en via een transversale aanpak.

Wat het verticale gelijke kansenbeleid betreft, wordt er o.a. gesensibiliseerd en geïnformeerd via de lancering van campagnes en de aanmaak van publicaties, worden er problemen in kaart gebracht en oplossingen voorbereid via wetenschappelijk onderzoek, worden instrumenten ontwikkeld, pilootprojecten gefinancierd, middenveldorganisaties ondersteund, een provinciale gelijke kansenwerking gestimuleerd, etc.

Aan een transversaal gelijke kansenbeleid wordt sinds 2005 gewerkt via de toepassing van de open coördinatiemethode (OCM). Essentieel in de OCM zijn drie elementen. Ten eerste worden er gezamenlijk (in casu door alle Vlaamse ministers) doelstellingen afgesproken. Ten tweede is iedere minister vervolgens verantwoordelijk voor de realisatie van deze doelstellingen binnen de eigen bevoegdheden, en kan hij/zij autonoom bepalen hoe dit gebeurt. Ten derde vindt op regelmatige basis monitoring, evaluatie en peer review plaats, zodat de verschillende partners van elkaar kunnen leren en elkaar stimuleren.

In maart 2006 werd een doelstellingenkader goedgekeurd door het Vlaams Ministerieel Comité voor Gelijke Kansen. Dit doelstellingenkader geldt tijdens de volledige lopende legislatuur. Ook in 2006 werd de ambtelijke beleidsdomeinoverschrijdende Commissie Gelijke Kansen opgericht die o.a. instaat voor de aanmaak van actieplannen en voor de verdere opvolging en implementatie van de OCM. Deze commissie wordt voorgezeten door Gelijke Kansen in Vlaanderen.

De eerste reeks actieplannen had als looptijd 2006-2007. In 2008 werd verslag uitgebracht van de voorbije acties, en werden nieuwe actieplannen opgemaakt met als looptijd 2008-2009. De bundels 'Verslagfiches van de Actieplannen 2006-2007' en 'Actieplannen 2008-2009' werden op 4 juli 2008 voorgelegd aan de Vlaamse Regering en op 2 oktober 2008 besproken in de parlementaire Commissie Gelijke Kansen. In het najaar van 2008 en in de lente van 2009 zal in het kader van het OCM-proces werk worden gemaakt van het opstellen van gelijke kansenindicatoren m.b.t. alle Vlaamse bevoegdheidsdomeinen. Ook wordt in het najaar van 2008 gestart met de aanmaak van een suggestienota aan de nieuwe regering m.b.t. de bepaling van nieuwe OCM-doelstellingen. Deze suggestienota wordt in het najaar van 2009 gefinaliseerd en overgemaakt aan het Vlaams Ministerieel Comité voor Gelijke Kansen.

De toepassing van de OCM is sinds 2008 decretaal verankerd in het decreet van 10 juli 2008 houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijke behandelingsbeleid. In het kader van de uitvoering van dit decreet werd in 2008 van start gegaan met het opzetten van een uitgebreid flankerend beleid (inclusief o.a. de inrichting van opleidingen en de oprichting van discriminatiemeldpunten). Deze werkzaamheden worden ook in 2009 verdergezet.

Communicatie

De afdeling Communicatie ijvert voor zo weinig mogelijk drukwerk (gerichte oplages) en zoveel mogelijk digitaal aangeboden informatie. Specifiek voor jaarverslagen bestaat hierover een parlementaire resolutie dd. 26 april 2006. In 2008 werden er in het bestelloket voor publicaties 46 digitale jaarverslagen ter beschikking gesteld. Alle jaarverslagen van agentschappen, departementen, afdelingen, commissies en raden die ruim worden verspreid, worden digitaal aangeboden. Het is een doelstelling om alle jaarverslagen en andere overheidspublicaties nog enkel digitaal ter beschikking te stellen.

De afdeling Communicatie heeft naar aanleiding van de resolutie dd. 24 oktober 2007 over de verzending van brochures/jaarverslagen, wat niet met plastic wikkels mag, het advies gevraagd van het team Interne Milieuzorg. Hun advies is verspreid naar de communicatieverantwoordelijken van de Vlaamse overheid en is ook ontsloten via de communicatiesite op extranet (<http://koepel.vonet.be/communicatie>). Het advies biedt de communicatieverantwoordelijken van de Vlaamse overheid een aantal concrete tips om efficiënt en milieubewust te communiceren.

Bij drukopdrachten (intern of uitbesteed) wordt altijd expliciet gevraagd naar milieuvriendelijk papier en dito processen. Milieucriteria vormen ook een belangrijk aspect van de aanbesteding (offerteaanvraag) van het personeelsblad 13. Er worden een aantal technische criteria vooropgesteld voor het papier (100% gerecycleerd papier waarvan minstens 51% post-consumer, vrij van chloor en optische bleekmakers) en de verpakkingsfolie (volledig

composteerbaar). Daarnaast is de milieuvriendelijkheid van het productieproces een gunningscriterium, waarbij de kandidaten zelf moeten aangeven welke maatregelen ze nemen i.v.m. o.a. inkten, reinigingsmiddelen, ontwikkelingsvloeistoffen, verpakking, lijmen en duurzame technieken (zoals computer-to-plate, waterloze offset zonder isopropylalcohol, enz). De afdeling zet haar inspanningen hiervoor verder.

Studiedienst van de Vlaamse Regering

In juni 2006 startte de Studiedienst van de Vlaamse Regering een proces op om samen met de ambtelijke werkgroep duurzame ontwikkeling een monitor duurzame ontwikkeling op te zetten. De doelstelling van de monitor is om via een beperkte set van indicatoren weer te geven of Vlaanderen in een duurzame richting evolueert. De voorgestelde monitor bestaat uit een set van omgevingsindicatoren voor internationale erkende 'duurzame ontwikkeling' thema's.

Voor de keuze van de indicatoren werd geput uit de Europese indicatoren voor duurzame ontwikkeling. Bij de selectie hiervan werden volgende criteria gehanteerd: (i) vergelijking mogelijk maken van Vlaanderen met andere landen/regio's; (ii) vergelijking mogelijk maken in de tijd; (iii) gebruik maken van internationaal gevalideerde indicatoren.

De indicatoren hebben betrekking op verschillende thema's zoals socio-economische ontwikkeling, duurzame consumptie en productie, sociale inclusie, demografische ontwikkelingen, gezondheid, klimaatverandering en energie, duurzaam transport, natuurlijke rijkdom, global partnership en goed bestuur. Deze aanpak versterkt een geïntegreerde benadering van duurzame ontwikkeling in Vlaanderen.

Een eerste dataverzameling vond plaats in december 2006. In december 2007 volgde dan een aanpassing en actualisatie van de indicatorenset. De resultaten werden bekend gemaakt via de website van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Op deze website vindt men trouwens meerdere linken naar (inter)nationale instanties die indicatoren hebben ontwikkeld over duurzaamheid.

Eind 2008 mag een volgende actualisatie worden verwacht van de Vlaamse duurzaamheidmonitor.

12.2. Bestuurszaken

Emancipatiezaken

Het actieplan Wervend Werven van kansengroepen loopt nog tot eind 2009. Op 7 mei 2009 organiseert de dienst Emancipatiezaken een Forummoment. Tijdens die dag wordt een stand van zaken van het project gegeven en komen innovatieve praktijken op het vlak van de werving en selectie van kansengroepen aan bod.

ICT

De implementatie van virtuele servers (een 20-tal) laat toe om de hardware efficiënter te benutten. Bovendien zorgt het gebruik van virtuele servers voor energiebesparing.

Facilitair management

Ook op het vlak van facilitair management werd het voorbije jaar systematisch verder uitvoering gegeven aan het beleid dat ik van bij de aanvang van deze legislatuur consequent heb gevoerd; met duurzaamheid en kwaliteit als speerpunten, zowel in de projecten als in de dagelijkse werking.

Duurzaamheid in projecten

2008: Begin 2008 werd, in samenwerking tussen het Agentschap voor Facilitair Management (AFM), de Centrale Coördinatiecel Milieuzorg (CCM) en de Katholieke Universiteit Leuven (KUL), het kwaliteitshandboek “Waarderen van gebouwen – op weg naar een duurzame huisvesting voor de Vlaamse overheid” voorgesteld.

Dit handboek brengt zowel de praktijkervaringen als de laatste technische evoluties terzake samen en stelt de criteria op het gebied van duurzaamheid voorop waaraan een modern kantoorgebouw moet voldoen om de voorbeeldfunctie van de Vlaamse overheid te onderstrepen. Met dit handboek kan de opdrachtgever op een objectieve manier de duurzaamheidsgraad van verschillende projecten met elkaar vergelijken en waarderen in de vorm van een duurzaamheidsscore; uitgedrukt in een aantal sterren variërend van 1 (lage duurzaamheidsgraad) tot 4 (erg hoge duurzaamheidsgraad).

2009: Dit kwaliteitshandboek zal voortaan als basis dienen voor de evaluatie van de duurzaamheidsgraad van alle toekomstige gebouwen in het kader van de huisvesting van Vlaamse ambtenaren. Dit verzekert dat duurzaamheid een structureel onderdeel van het evaluatieproces voor gebouwen en aldus van het huisvestingsbeleid wordt.

Vlaamse administratieve centra

2008: Uiteraard dient de Vlaamse overheid op het gebied van duurzaamheid van gebouwen niet enkel een theoretisch kader en een kwaliteitshandboek aan te reiken, maar vanuit haar voorbeeldfunctie ook de daad bij het woord voegen.

Bij de keuze door de Vlaamse Regering van het toekomstig Vlaams Administratief Centrum (VAC) te Leuven werd dan ook terdege rekening gehouden met de duurzaamheidsgraad, en dit aan de hand van het ontwikkelde kwaliteitshandboek. Het uiteindelijk gekozen project van N.V. Diestsepoort, waarvoor op 10 juli het huurcontract werd ondertekend, beantwoordt niet alleen aan de kwalitatieve en budgettaire verwachtingen maar geldt, met de maximale score van 4 sterren, bovendien als voorbeeld betreffende duurzaamheid bij de huisvesting van Vlaamse ambtenaren. Zo zal het ondermeer beschikken over een installatie voor boorgatenergieopslag en een zeer performante isolatie (K28) met driedubbele beglazing van de ramen.

Een duurzaam energiebeleid

2008: Het beleid op het gebied van duurzaamheid bij de huisvesting van Vlaamse ambtenaren beperkt zich niet tot de fase van keuze en ontwerp van nieuwe kantoorgebouwen. Minstens zoveel aandacht gaat uit naar duurzaamheid in het gebruik van nieuwe of bestaande gebouwen.

In het kader van een duurzaam energiebeleid werden de omzendbrieven FM/2008/1 en FM/2008/2 uitgevaardigd, die een rationeel energieverbruik verder zullen verankeren in de dagelijkse werking van de administratie. Verder werd een raamcontract afgesloten voor de opmaak van energieprestatiecertificaten (EPC) voor publieke gebouwen in Vlaanderen met een bruikbare vloeroppervlakte groter dan 1000m² en werd nogmaals de mogelijkheid om gebruik te maken van het al beschikbare EMC energieboekhoudings-pakket benadrukt naar alle entiteiten.

Het geheel van deze initiatieven stelt alle entiteiten van de Vlaamse overheid maximaal in de mogelijkheid om hun voorbeeldfunctie te vervullen en een duurzaam energiebeleid te realiseren. Een doelstelling waar verder op zal worden toegezien en dat gestimuleerd zal worden.

Het proefproject betreffende het plaatsen van zonwerende glasfolie op gebouwen van de Vlaamse overheid, dat in 2007 door het AFM werd opgestart, wordt momenteel uitgebreid naar ondermeer het gesloten centrum voor bijzondere jeugdzorg te Mol, het gebouw van de DAB Vloot aan de Churchillkaai te Oostende, het Ellipsgebouw en het gebouw aan de Koningsstraat 136 te Brussel.

Omdat binnen het beleid echter duurzaamheid steeds nastreeft in combinatie met een kwalitatieve en efficiëntie aanwending van innovatieve technieken loopt momenteel ook een uitgebreide evaluatie, die de effecten van de plaatsing van zonwerende glasfolie moet kwantificeren en de efficiëntie ervan moet kunnen aantonen.

Een voorbeeld van efficiëntie in het energiebeleid is de gezamenlijke aankoop van stookolie en aardgas, door middel van uiterst concurrentiële raamcontracten voor deze nutsvoorzieningen. Mede dankzij de betere bekendmaking van deze raamcontracten, kunnen meer entiteiten genieten van de voordelige tarieven die gerealiseerd werden door middel van deze raamcontracten.

Voor aardgas steeg het volume van het raamcontract, zoals voorspeld, van 60 GWh tot 300 GWh. Hierdoor werd deze aanbesteding merkkelijk aantrekkelijker voor potentiële leveranciers, waardoor de prijsstijging kon beperkt worden tot 5,39% (van € 27,8 per MWh in het vorige raamcontract tot € 29,3 per MWh in het nieuwe raamcontract), daar waar de prijzen op de markt aanzienlijk sterker gestegen zijn. Een vergelijking met de prijzen gehanteerd op de Endex energiebeurs (www.endex.nl) toont aan dat de marktprijs voor gelijkaardige volumes tussen de € 30 en € 35 per MWh liggen.

Ook voor stookolie steeg, dankzij de initiatieven om het gebruik van het raamcontract te stimuleren, het volume van dit raamcontract zoals voorspeld, namelijk van 2 tot 9 miljoen liter. En ook in dit contract resulteerde dit in erg aantrekkelijke tarieven in vergelijking met de marktprijs, met name een korting van zo'n 4,2 eurocent per liter (in vergelijking met 3,6 eurocent per liter in het vorige contract). Met een volume van 9 miljoen liter komt dit voor de Vlaamse overheid neer op een besparing van € 378.000 per jaar.

2009: Een efficiënt energiebeheer is een doelstelling die doorheen deze volledige legislatuur gestimuleerd werd en ook het komende jaar zal hier, samen met de administratie, bijzondere aandacht aan blijven besteed worden.

In het kader van haar rol als gangmaker binnen de Vlaamse overheid betreffende efficiënt energiebeheer zal AFM ook het komende jaar het gebruik van het beschikbare energieboekhoudingspakket als onderdeel van een geïntegreerd energiebeleid verder blijven stimuleren.

Teneinde het systematisch gebruik van de energieboekhouding efficiënter en beter opvolgbaar te maken, zal een raamcontract worden afsluiten voor de automatische opname van tellerstand. Daarnaast zal ook een raamcontract worden afgesloten voor het plaatsen van submeters op bepaalde locaties, zodat een meer gedetailleerde verbruiksoptolging en de bijhorende sensibilisering van gebruikers binnen grote gebouwen of sites in de toekomst mogelijk wordt.

Zodra het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de criteria op het gebied van energieprestatiecertificaten heeft bepaald en de regelgeving terzake heeft ingevoerd zal, naar analogie met het raamcontract voor gebouwen gelegen in Vlaanderen, een raamcontract afgesloten worden voor de opmaak van de energieprestatiecertificaten voor alle betrokken gebouwen van de Vlaamse overheid.

Niet alle gebouwen vallen echter onder de regelgeving op het gebied van energieprestatiecertificaten. Maar ook voor deze gebouwen kan advies van een gespecialiseerd bureau vaak een aantal verbeterpunten inzake energiezuinigheid aan het licht brengen. Naast het raamcontract voor de opmaak van energieprestatiecertificaten zal ook een raamcontract voor energieaudits afgesloten worden voor gebouwen waar de Vlaamse overheid is gehuisvest. Op die manier wordt aan alle entiteiten van de Vlaamse overheid maximaal de mogelijkheid geboden om de voorbeeldfunctie betreffende een duurzaam energiebeleid mee te realiseren.

Integrale toegankelijkheid voor personen met een handicap

2008: Een duurzaam huisvestingsbeleid vereist niet enkel aandacht voor energiezuinigheid, maar ook voor de integrale toegankelijkheid van gebouwen voor personen met een handicap. Ook hier heeft de Vlaamse overheid een voorbeeldfunctie te vervullen naar de maatschappij.

In het voorbije jaar werden, in samenwerking met alle betrokken entiteiten binnen de Vlaamse administratie en een aantal organisaties uit het werkveld, al een aantal stappen gezet ter voorbereiding van een beleidsnota inzake integrale toegankelijkheid.

2009: In 2009 zal dan ook een degelijk onderbouwde beleidsnota, met inbegrip van een realistisch actieplan, op het gebied van integrale toegankelijkheid van gebouwen van de Vlaamse overheid worden voorgelegd.

Om de integrale toegankelijkheid van de gebouwen van de Vlaamse overheid te optimaliseren zal in 2009 ook een raamcontract afgesloten worden met één of meerdere gespecialiseerde studiebureaus. Bij elk nieuwbouw of renovatieproject zal het ontwerp van bij de aanvangsfase worden voorgelegd aan dergelijk gespecialiseerd studiebureau, om al in de planningsfase de nodige aanpassingen ter bevordering van de integrale toegankelijkheid te kunnen doorvoeren.

Een duurzaam en ethisch facilitair aankoopbeleid

2008: Vanuit de administratie werd op 6 februari 2008 alvast een protocolovereenkomst afgesloten tussen het AFM, het departement Bestuurszaken en de CCM. In het kader van deze protocolovereenkomst wordt voor elk raamcontract van het AFM systematisch het advies van CCM gevraagd m.b.t. de mogelijke integratie van (bijkomende) criteria op het gebied van duurzaamheid in de bestekken voor facilitaire goederen of diensten. Zo worden duurzaamheid en ethische criteria structureel verankerd in het facilitaire aankoopbeleid binnen de administratie en, vermits vele entiteiten van de Vlaamse overheid afnemen van deze raamcontracten, binnen het ruimere aankoopbeleid van de Vlaamse overheid.

Een eerste voorbeeld dat de effecten van deze werkwijze en de positieve samenwerking tussen AFM en CCM illustreert, is te vinden in het nieuwe raamcontract voor dienstvoertuigen dat recent afgesloten werd. Door enerzijds voor elk perceel een minimale ecoscore vast te leggen en anderzijds een betere ecoscore positief te waarderen bij de evaluatie van aangeboden voertuigen werd een duidelijke stijging betreffende de milieuvriendelijkheid van de gekozen voertuigen gerealiseerd. Zo werd in 12 van de 18 percelen een voertuig gekozen met een hogere ecoscore ten opzichte van het vorige raamcontract, goed voor een gemiddelde stijging van 2,3 punten op het gebied van ecoscore. Vermits vele entiteiten voor de aankoop van hun dienstvoertuigen gebruik maken van dit raamcontract zal dit rechtstreeks bijdragen tot een meer milieuvriendelijk wagenpark van de Vlaamse overheid.

Op het gebied van ethische criteria als onderdeel van het facilitaire aankoopbeleid werd een verdere stap gezet door in het nieuwe contract voor snackautomaten een minimaal aandeel van 10% producten uit eerlijke handel te eisen. Uiteraard zal dit op zichzelf geen wereldschokkend effect verwezenlijken, maar in combinatie met de koffie, wijn en fruitsap uit eerlijke handel die al eerder geïntegreerd zijn in dagelijkse werking verstevigt het wel verder de voorbeeldfunctie die de Vlaamse overheid nastreeft en draagt het verder bij tot de sensibilisering van alle Vlaamse ambtenaren en bezoekers.

2009: De administratie zal ook in de toekomst blijvend aandacht besteden aan de integratie van zowel ethische als duurzaamheidscriteria in bestekken voor facilitaire goederen of diensten.

Het AFM engageert zich bijvoorbeeld om, bij het vernieuwen van de contracten voor afwas- en schoonmaakproducten voor zowel de catering als de schoonmaak, waar mogelijk nog meer duurzaamheidscriteria te integreren in de bestekken.

E-government

VIP-projecten

Webservice energieprestatie (Vlaams Energieagentschap): dit project zorgt voor de uitwisseling van gegevens over de energieprestatie van gebouwen, waardoor burgers automatisch rechten toegekend krijgen, zoals een vermindering op de onroerende voorheffing, maar waardoor ook scholen in aanmerking komen voor subsidiëring van een energiezuinige school.

Rechten FOD SZ (Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap) : een connectie tussen FOD Sociale Zekerheid en het VAPH voor het kennen van de toegekende rechten inzake verhoogde kinderbijslag, waardoor personen met een handicap beter ondersteund kunnen worden. Op die manier wordt aandacht besteed aan de sociale pijler van duurzaamheid.

GIS Bedrijventerreinen (Vlaams Agentschap Ondernemen en Economie, Wetenschap en Innovatie): de bouw van een online geo-loket stelt de (kandidaat)ondernemer in staat om een eerste screening te doen van mogelijk geschikte bedrijventerreinen voor zijn activiteiten en na te gaan wat de activiteiten zijn van reeds aanwezige bedrijven. Op die manier kan complementariteit van functies nagestreefd worden, wat een meerwaarde is met het oog op een duurzame economie.

De verplichte uitbouw van een geografische data-infrastructuur of GDI door de Inspire richtlijn van de Europese Unie noodzaakt de realisatie van een infrastructuur om deze data centraal beschikbaar te stellen. Dit GDI is een cruciale bouwsteen voor het Vlaamse databeleid, dat op zijn beurt de hoeksteen van het e-government vormt.

Wetsmatiging

Eind 2007 werd de RIA voor een derde keer geëvalueerd. Uit deze evaluatie blijkt dat er blijvend aandacht moet worden besteed aan de volgende aspecten.

Empirische onderbouwing en kwantitatieve meting van de effecten. Op deze manier krijgen we oog voor de (on)rechtstreekse economische, sociale en milieugevolgen.

Er zal aandacht besteed worden aan de evaluatie van bestaande regels. De dienst Wetsmatiging zal de methodiek van de reguleringsimpactevaluatie (RIE) daartoe onderzoeken. In een RIE moet in essentie onderzocht worden of en in welke mate de voorspellingen, inschattingen of ramingen (van de risico's, van kosten en baten van de verschillende opties, van handavings- en uitvoeringsaspecten ...) uit de RIA, overeenstemmen met de realiteit (ex-post). Op basis hiervan kan beslist worden of en in welke mate de regelgeving zelf moet gewijzigd, aangevuld of afgeschaft worden. De methodiek van de RIE wordt getoetst aan de hand van een pilootproject.

Binnenlands Bestuur - Stedenbeleid

Stadsvernieuwing in Europees perspectief

Willen we de leefbaarheid van de stad verbeteren en meer jonge gezinnen aantrekken, dan zullen we nog meer dan vandaag moeten investeren in kwaliteitsvolle

stadsvernieuwing met bijzondere aandacht voor een kindvriendelijke inrichting van de publieke ruimte en voor ecologisch en duurzaam wonen. Om de hefboomeffecten van stadsvernieuwingprojecten te vergroten, is er nood aan het bundelen van diverse financieringsstromen -stedelijke, Vlaamse, Europese en voor sommige steden ook federale- maar eveneens aan het integreren van expertise, kwaliteitscriteria, ondersteuning en rapportering. Met het oog op een efficiëntere en meer flexibele inzet van middelen en op een optimalisering van stadsontwikkelingsprojecten is tijdens de zomervakantie bij de bevoegde Europese instanties een aanvraag ingediend voor een – kostenloos- evaluatieonderzoek naar de mogelijke meerwaarde van het nieuwe Europese JESSICA- fonds voor de stadsontwikkeling in Vlaanderen. De Europese Investeringsbank, die de studie zal laten uitvoeren, heeft ondertussen positief gereageerd op deze aanvraag.

JESSICA (Joint European Support for Sustainable investment in City Areas), een nieuw Europees Fonds voor duurzame Stadsontwikkeling, is een initiatief van de Europese Commissie, de Europese Investeringsbank en de Ontwikkelingsbank van de Raad van Europa. Voor de begeleiding van het onderzoek aan Vlaamse zijde is begin september een 'JESSICA' werkgroep opgericht met vertegenwoordigers van de betrokken beleidsdomeinen en kabinetten, afgevaardigden van de steden en externe deskundigen op vlak van financiën en stadsontwikkeling. Een belangrijke partner hierbij is de Participatiemaatschappij Vlaanderen, die de brugfunctie tussen de Vlaamse Task Force en de Europese instanties zal waarnemen. Het evaluatierapport zal tegen eind april afgerond zijn, zodat de bevindingen kunnen meegenomen worden door de volgende Vlaamse Regering.

In het kader van de Europese Structuurfondsen is op het Comité van Toezicht van juli 2008 ook een doorbraak gerealiseerd m.b.t. de verdeling van de 5 miljoen euro co-financieringsmiddelen (op jaarbasis) voor multifunctionele projecten waarvoor een horizontaal begrotingsartikel is gecreëerd. Op grond van een analyse van de voorbije EFRO- periode, is beslist dat 80% van deze middelen naar stedelijke projecten zal gaan.

Zorg in de stad

In een leefbare en duurzame stad is het belangrijk dat de zorg- en opvangvoorzieningen op maat zijn van de zorgbehoevenden. Een goed zorgbeleid behelst het wegwerken van bestaande drempels; het bevorderen van de zelfredzaamheid en van een goede samenwerking en afstemming tussen de diverse zorgpartners. In opdracht van het Vlaamse Stedenbeleid en in samenspraak met de steden is door het Centrum voor Duurzame Ontwikkeling van de Universiteit Gent een indicatorenset samengesteld om de evolutie van de zorg in de steden te kunnen monitoren.

Verhogen van de leefbaarheid van de steden en dit zowel op stadsniveau als op wijkniveau

Het Vlaamse Stedenbeleid beoogt een kwaliteitsvolle, duurzame en democratische ontwikkeling van de steden en zet daartoe twee krachtige financiële instrumenten in.

Om de leefbaarheid van de steden te verhogen beschikt Vlaanderen over belangrijke hefboomen:

- 1 extra financiële impulsen via het Stedenfonds;
- 2 ondersteuning van Stadsvernieuwingprojecten;

Verbeteren van het samenleven in diversiteit en versterken van het democratische draagvlak in de steden

Het is een belangrijke uitdaging voor de Vlaamse steden om blijvend werk te maken van het verbeteren van het samenleven in diversiteit en om het democratisch draagvlak op duurzame wijze te verbreden en te versterken. Het betrekken van de bevolking en van verschillende partners bij het beleid en het creëren van verbindingen tussen samenleving en politiek zijn hierbij van cruciaal belang. In een bevraging van de stedelingen in het

kader van de Stadsmonitor 2006 zei bijna de helft van de ondervraagden geen actieve betrokkenheid bij zijn stad of buurt te tonen. Een kwart onder hen gaf niettemin aan dat in de toekomst misschien wel te zullen doen, in één of andere vorm.

Ondersteunen van de visie-ontwikkeling via de Stadsmonitor

Realisaties 2007 - 2008

Beheer en actualisatie van de Stadsmonitor zijn sinds eind 2007 in handen van de Vlaamse overheid die deze taak heeft overgenomen van het Centrum voor Duurzame Ontwikkeling van de UGent, de partner die de Stadsmonitor ontwikkelde in overheidsopdracht. Om de actualisatie van de Stadsmonitor deskundig uit te voeren, heeft het agentschap voor Binnenlands Bestuur een samenwerkingsprotocol afgesloten met de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Hiervoor is extra personeel ingezet.

Het voorbije jaar is ook gewerkt aan de verdere ontwikkeling van het monitoringinstrument. Zo bevatte de Stadsmonitor een aantal indicatoren, waarvoor nog geen data beschikbaar waren. Dit was het geval voor de domeinen 'zorg' en 'ondernemen in de stad'. Om hieraan te verhelpen zijn twee onderzoeksopdrachten uitbesteed en afgerond.

De resultaten van beide onderzoeksopdrachten zijn in het voorjaar 2008 geïntegreerd in de Stadsmonitor en sindsdien raadpleegbaar op de website.

Planning 2008- 2009

In 2008 wordt de Stadsmonitor een derde maal geactualiseerd. Voor de meeste indicatoren gebeurt dit op basis van centrale databanken, die via de samenwerking met de Studiedienst vlot raadpleegbaar zijn. Voor een beperkt aantal data, -zoals data die in kaart worden gebracht aan de hand van een geografisch informaticasysteem-, is de medewerking van de steden nodig. Voor een 40-tal subjectieve indicatoren, waarbij gepeild wordt naar de mening van stadsbewoners, is opnieuw een survey uitgevoerd, deze keer aan de hand van een postenquête. De twee vorige surveys zijn uitgevoerd via een telefonische enquête. Deze omschakeling van methodiek is op advies van het kwaliteitsteam van de Studiedienst van de Vlaamse Regering in overleg met de steden doorgevoerd. De voorbereidingen zijn gestart in september 2007, de postenquête zelf is doorgegaan in de periode mei – juni 2008. Deze postenquête laat toe evoluties op het niveau van de stad op te volgen. Op vraag van de steden Antwerpen en Turnhout zijn extra bevragingen voorzien om zicht te krijgen op evoluties in stadsdelen. De andere steden waren hiervoor geen vragende partij.

Begin 2009 zal de Stadsmonitor voor de derde maal geactualiseerd zijn. De resultaten zullen zowel elektronisch als in boekvorm verschijnen. De nieuwe editie van de Stadsmonitor wordt in maart 2009 officieel voorgesteld aan een ruim publiek. In het najaar vindt hierover een academisch congres plaats, dat zich richt tot een beperkter publiek.

Tussen maart en juli 2009 worden de stadsedities van de Stadsmonitor voorgesteld aan de respectieve colleges van burgemeester en schepenen en de managementteams van de 13 centrumsteden. Op deze wijze willen wij deze partners informeren en het debat aangaan over die evoluties in hun stad, die zij via de Stadsmonitor als interessant op te volgen evoluties naar voren hebben geschoven.

Op Vlaams niveau: samenwerking realiseren tussen de verschillende diensten van de Vlaamse overheid

In het kader van het Steunpunt voor Duurzame Ontwikkeling is het Vlaamse Stedenbeleid als case opgenomen in een onderzoek over 'Multi-level governance en duurzame ontwikkeling'. De onderzoekers schuiven ondermeer de langetermijnplanning,

de geïntegreerde beleidsplanning en de aandacht voor participatie van het Stedenbeleid als kansen voor duurzame ontwikkeling naar voren.

Ook in de stuurgroep van het onderzoek “Lokale participatiebarometer” dat op initiatief van de cel “Duurzame ontwikkeling” van het departement Diensten Algemeen Regeringsbeleid (DAR) wordt gevoerd, zetelt een vertegenwoordiger van het team Stedenbeleid.

Belangrijk aandachtspunt hierbij is de afstemming met de Werkgroep Participatie.

Het beleidsdoel van dit onderzoek is het gebruik van de lokale participatiebarometer te bevorderen om enerzijds de communicatie van de lokale overheid met de individuele burgers te verbeteren en anderzijds de kwaliteit van de communicatie van de lokale overheid met de burgermaatschappij te verhogen. Concreet wordt binnen dit onderzoek een indicatorenlijst rond politieke participatie, de lokale participatiebarometer, opgemaakt en uitgetest bij een pilootgemeente, in casu Eeklo.

Dit onderzoek loopt nog tot 30 november 2008.

Charter van Leipzig

Op 24 mei 2007 stond de politieke aanneming van het Charter van Leipzig voor duurzame stedelijke ontwikkeling op de agenda tijdens de informele Europese ministerraad te Leipzig. Met het oog op duurzame stedelijke ontwikkeling, staat het Charter van Leipzig een integrale aanpak van grootstedelijke vraagstukken voor. Daarnaast wordt bepleit dat Europese Structuurfondsen beschikbaar zouden worden gesteld voor lokale projecten die uitgaan van een integrale aanpak.

Het Vlaamse Stedenbeleid volgt de implementatie van het Charter van Leipzig op. Vele van de aanbevelingen van het Charter van Leipzig zijn door de ontwikkelingen die het Vlaamse Stedenbeleid vanaf 2000 kende reeds verankerd. Tijdens het Franse voorzitterschap staat de verdere opvolging van het Charter van Leipzig op de agenda. Door het Vlaamse Stedenbeleid werden hiervoor reeds voorbereidende teksten geleverd.

Het onderzoek naar de evaluatiestudie voor de implementatie van JESSICA in Vlaanderen kadert eveneens in het streven van Vlaanderen om het Vlaamse Stedenbeleid nog efficiënter uit te bouwen in de geest van het Charter van Leipzig waarbij volgende doelstellingen worden onderschreven:

- Het beschikbaar stellen van Europese fondsen voor lokale projecten die een integrale aanpak omhelzen;
- Het beter laten samenwerken van departementen en het bundelen van financieringsstromen voor stedelijke ontwikkelingen;
- Het laten opstellen van integrale ontwikkelingsplannen door de steden, waarbij de lokale overheden de uitvoering van deze plannen coördineert. Bij het opstellen van de plannen moeten zowel nationale, regionale als lokale overheden betrokken worden, net als belanghebbende burgers en private organisaties. Op het lokale niveau moeten de vaardigheden ontwikkeld worden, bij alle partijen, om hun rol met verve te vervullen.

12.3. Financiën en Begroting

Vermindering onroerende voorheffing voor energiezuinige woningen

In uitvoering van het Vlaamse Regeerakkoord wordt vanaf het aanslagjaar 2009 de onroerende voorheffing verminderd voor lage-energiewoningen:

- woningen met een E-peil van ten hoogste E60 krijgen gedurende 10 jaar een vermindering van 20 % op hun jaarlijkse onroerende voorheffing;
- woningen die het op energievlak nog beter doen en een E-peil van ten hoogste E40 halen, krijgen - eveneens gedurende 10 jaar - een vermindering van 40 %;

- gebouwen zonder woonfunctie komen in aanmerking voor een 10 jarige vermindering van 20 % indien ze een E-peil van ten hoogste E70 realiseren.

De vermindering wordt niet gekoppeld aan de persoon van de belastingplichtige maar wel aan de woning. Dit betekent dat bij een eventuele verkoop de koper gedurende de resterende tijd van de 10 jarige verminderingperiode, van de vermindering kan blijven genieten.

Bijkomende vrijstelling onroerende voorheffing voor materieel en outillage

Vanaf aanslagjaar 2009 wordt een volledige vrijstelling van de onroerende voorheffing op het kadastrale inkomen voor nieuw materieel en outillage toegepast. Met deze verhoogde fiscale incentive, zullen bedrijven worden gestimuleerd om hun productieapparaat sneller om te schakelen naar milieuvriendelijkere en energie-zuinigere toestellen. Omdat nieuwe apparaten doorgaans ook efficiënter en performanter zijn, zal deze maatregel ook bijdragen tot de verbetering van de concurrentiepositie van de bedrijven met exploitatiezetel in Vlaanderen. De maatregel bevordert onmiskenbaar het investeringsklimaat en daarmee gepaard gaand ook de tewerkstelling omdat de productie van het nieuwe materieel een impuls zal krijgen.

Milieugerelateerde heffing via ecoscore

Het hanteren van de ecoscore als belastbare grondslag voor de verkeersbelasting en de belasting op de inverkeerstelling kan het gedrag van de consument sturen bij de aankoop van een nieuwe wagen. Milieuvriendelijkere voertuigen zouden aldus minder betalen terwijl milieuvervuilende wagens meer moeten betalen. Er wordt verder bekeken hoe deze hervorming kan worden ingepast in het schema voor de overname van de inning van de verkeersbelastingen.

Vladymo als eigen analyse van de vergrijzingsproblematiek

De grootste budgettaire uitdaging voor de toekomst met betrekking tot de globale overheidsfinanciën is de vergrijzing van de bevolking. Het Steunpunt Fiscaliteit en Begroting werkt daarom momenteel aan een planningsdocument VLADYMO – staat voor Vlaams dynamisch model – dat een fundamenteel onderzoek voert naar mogelijke toekomstscenario's voor de Vlaamse begroting en fiscaliteit. VLADYMO moet de Vlaamse regering enerzijds in staat stellen om de effecten van de vergrijzing correct in te schatten voor de verschillende overheidsentiteiten van ons land en anderzijds om projecties te maken van de overheidsschuld per overheidsentiteit. VLADYMO moet het ook mogelijk maken om de resultaten van de Hoge Raad van Financiën (HRF) en de sensitiviteit van de door de HRF gehanteerde uitgangshypothesen te toetsen. In het licht van de op til zijnde staatshervorming zal in eerste instantie verder worden gewerkt aan de simulatiemogelijkheden van VLADYMO. Het verder ontwikkelen van de simulatiemogelijkheden van VLADYMO stelt de Vlaamse regering in staat om de budgettaire effecten te kunnen ramen van in overweging te nemen -, of reeds afgesproken, stappen in de staatshervorming voor de Vlaamse overheid en de andere overheidsentiteiten.

12.4. Internationaal Vlaanderen

Eén volle wereld

Duurzame ontwikkeling stopt niet aan de landsgrenzen. Gelet op de geografische centrale positie die Vlaanderen inneemt, kan dit moeilijk anders. De internationale trends en uitdagingen spelen een belangrijke rol in het binnenlands beleid. Meer nog: binnen een context van toenemende mondialisering raken buitenland en binnenland ook voor Vlaanderen steeds nauwer met elkaar verstrengeld. We tekenen een internationalisering van het binnenlandse speelveld op.

Mondiale problemen vergen een mondiale aanpak. De "Millenniumverklaring" van de Verenigde Naties geldt in die zin als een belangrijke mijlpaal: hiermee bevestigt de internationale gemeenschap het universele recht op ontwikkeling en erkent zij het bestrijden van extreme armoede als een absolute prioriteit. De doelen (MDG's) behelzen concrete doelstellingen die zowel sociale, economische en ecologische effecten ressorteren voor de bevolking uit het Zuiden.

Vlaanderen richt zijn beleid voor ontwikkelingssamenwerking op het bereiken van vijf MDG's. De partnerlanden zijn Zuid-Afrika, Mozambique en Malawi. (voor een brede uiteenzetting verwijzen we naar de beleidsbrief internationale samenwerking 2008-2009). De concrete uitvoering van dit beleid gebeurt door het Vlaams Agentschap voor Internationale Samenwerking (VAIS).

Stijgende grondstofprijzen

Het voorjaar 2008 kondigde een abrupte wijziging aan in de ontwikkelingscontext. Voor het eerst sinds 1973 werd de wereld geconfronteerd met een combinatie van stijgende voedsel- en olieprijsen en financiële turbulentie. De wereld stootte voor het eerst op de ecologische grenzen van de aarde. Dit had verregaande gevolgen voor de sociale en economische ontwikkelingskansen van miljoenen burgers in de ontwikkelingslanden.

Naar aanleiding van de voedselcrisis heeft de Vlaamse Regering 1 miljoen euro overgemaakt aan het Wereldvoedselprogramma van de VN (WFP). Binnen het beleid wordt echter vooral ingezet op structurele, duurzame oplossingen die ook op lange termijn hun vruchten afwerpen.

Duurzaam waterbeheer

Water is een essentiële voorwaarde voor voedselveiligheid en duurzame economische groei in het Zuiden. Door de toenemende klimaatverandering dreigt de waterbevoorrading sterk onder druk te staan, des te meer in de context van een sterk toenemende bevolkingsaan groei. Volgens het IPCC dreigt door de toenemende droogte de helft van de regenafhankelijke gewassen in Afrika te verdwijnen in 2020. Dit heeft enorme verregaande consequenties voor extreme honger en armoede – een absolute rem op de menselijke ontwikkeling - in Afrika.

Deze thematiek wordt op ambtelijk niveau gecoördineerd door het departement LNE, waarmee het DiV samen het bestuur van het Vlaams Partnerschap Water voor Ontwikkeling verzorgt. Doel is om 6 miljoen mensen in het Zuiden in toegang tot drinkbaar water of sanitatie te voorzien.

Het Vlaams UNESCO-Trustfonds Wetenschappen (kortweg "FUST") bevordert de wetenschappelijke activiteiten van de UNESCO, in het bijzonder door de ondersteuning van watergerelateerde onderzoeksprojecten. Het door het fonds gefinancierde project FRIEND/Nile beoogt het onderbouwen van het internationaal bekkenbeheer, meer specifiek op het gebied van waterbeheer. Dit draagt uiteindelijk bij tot het tegemoetkomen van menselijke basisbehoeften inzake duurzame en zuivere watervoorziening – zoals opgenomen in de MDG's – en het verzekeren van voldoende watervoorraden voor gebruik in landbouw, industrie en andere sectoren.

Handel en ontwikkeling

Een open, op regels gebaseerd, voorspelbaar en niet-discriminerend handelssysteem kan een belangrijke bijdrage leveren tot het bereiken van de MDGs, doordat het ontwikkelingslanden in staat stelt om te participeren in de snelle groei van de wereldeconomie. De Vlaamse regering benadrukt, in haar beslissing van 19 juli 2007, dat vrijhandelsovereenkomsten primair gericht moeten zijn op ontwikkeling, de uitroeiing van

armoede en een rechtvaardige verdeling van de voordelen van globalisering. In dezelfde beslissing heeft de Vlaamse Regering gesteld dat ze het grootste belang hecht aan een snelle, succesvolle, en rechtvaardige uitkomst van de vrijhandelsonderhandelingen binnen het multilaterale kader van de WTO.

Sinds 2002 voert de EU onderhandelingen met zes regio's binnen de ACS-groep van ontwikkelingslanden (Afrika, Caraïben, Stille Oceaan) over het sluiten van Economische Partnerschapsakkoorden (EPA). Dit gebeurt in het kader van de in het Cotonouverdrag voorziene herziening van het systeem van handelspreferenties die de EU traditioneel aan de ACS-groep toekende. Hoewel handel dominant blijft, worden de EPA breder opgezet dan klassieke vrijhandelsakkoorden. Zij kaderen in een bredere ontwikkelingsdoelstelling met onder meer een verdere regionale integratie en armoedebestrijding voor ogen. Op 1 januari 2008 werd slechts met één regio een akkoord bereikt over een volwaardige overeenkomst, m.n. de Caribische ACS-groep (CARIFORUM). Begin juli 2008 keurde de Vlaamse Regering de geparafeerde tekst goed en verleende zij een machtiging tot ondertekening. In andere ACS-regio's werd afgesproken om tijdelijke goederenovereenkomsten te sluiten, in afwachting van volwaardige EPA. Een bespreking van de laatst vernoemde overeenkomsten zal wellicht in het najaar plaatsvinden.

De Vlaamse overheid wil bedrijven uit zuidelijk Afrika bovendien ondersteunen om toegang te krijgen tot de Vlaamse en Europese markt. Daartoe werd de *Helpdesk Import Vlaanderen* opgericht. Trainingssessies en begeleiding dienen de exportactiviteiten van lokale KMO's te bevorderen. De regering heeft beslist het project *Go North* in 2008 te verlengen. Tegen 2009 dient een lange termijnvisie te worden uitgewerkt.

Duurzaam internationaal ondernemen en capaciteitsopbouw

Om het eigenaarschap van de ontwikkeling in het zuiden te vergroten, zet Vlaanderen in op capaciteitsopbouw van het ondernemerschap, handel en ontwikkeling. Een goed investeringsklimaat legt samen met een beleid gericht op het investeren in en het mondig maken van mensen, de basis voor een succesvol ontwikkelingsbeleid.

Dit jaar en in 2009 voorziet de Vlaamse Regering daarom een financiële bijdrage van telkens 1 miljoen euro aan het International Trade Centre (ITC). Het gesteunde programma is specifiek gericht op de ontwikkeling van het bedrijfsleven en de verbetering van het beleidskader ten aanzien van kleine en micro-ondernemingen. Doel is de versterking van de lokale markten voor verse groenten en fruit in acht landen van de Zuidelijk Afrikaanse Ontwikkelingsgemeenschap (SADC). De focus ligt op de handel in verse groenten en fruit, waar gestreefd zal worden naar een verbetering van de kwaliteit, de koelketen en de kennis over productnormen en logistiek. De betrokkenheid van kleine boeren in de productieketen voor landbouwproducten wordt expliciet nagestreefd. Op 18 juli 2008 bevestigde de Vlaamse Regering de Kaderovereenkomst ter structurering van de steun tussen het ITC en Vlaanderen.

De *Vzw Ex-change* ondersteunt KMO's in meer dan 20 ontwikkelingslanden. Vlaamse experts wisselen via dit kanaal kennis uit aangaande productiemethodes, vermarkting, regelgeving rond export en import, subsidies,... Daar bevorderen ze via kadervorming en trajectbegeleiding een vruchtbaar ondernemersklimaat. In juni 2008 besliste de Vlaamse regering om de vzw 330.000 euro subsidie te verlenen. Dat is bijna 100.000 euro meer dan in 2007. De subsidie laat Ex-Change toe 140 zendingen te organiseren in 2008. Ook in 2009 zal de vzw verder ondersteund worden. Op 6 juni 2008 keurde de Vlaamse Regering de beheersovereenkomst goed met vzw Ex-Change, ter structurering van de indirecte samenwerking.

Vlaamse bedrijven kunnen via erkende dienstverlenende organisaties voor adviezen en haalbaarheidstudies steun ontvangen voor diverse vormen van hun internationaal

ondernemen. Het gaat bijvoorbeeld over adviezen betreffende de haalbaarheid van de oprichting van filialen, dochters, joint-ventures en het aantrekken van directe investeringen, evenals de opmaak van businessplannen in dit verband. Voor deze subsidievorm is dit jaar opnieuw 1.400.000 euro voorzien. Haalbaarheidsstudies zijn studies voorafgaand aan de ontwerpstudies, die de technische, economische en financiële haalbaarheid van een project bewijzen en meestal verbonden zijn aan andere studies. De tot op heden ingediende projecten bevatten bijna steeds een ecologische en sociale dimensie: zo wordt telkens nagegaan in hoeverre bepaalde investeringen een impact hebben op mens en milieu. Op die manier wordt een link gelegd tussen economie, ecologie en sociale aspecten.

De Vlaamse overheid beschikt over een aantal exportbevorderende subsidiemaatregelen die de economie en/of de private sector van de ontwikkelingslanden ten goede komen. Zo kunnen bedrijven uit landen die voorkomen op de OESO-lijst van ontwikkelingslanden een subsidie van 50% (armste landen) resp. 35% (arme landen) krijgen voor de invoer van Vlaamse uitrustingsgoederen bestemd voor de lokale productie. Overheden van ontwikkelingslanden die een haalbaarheidsstudie bestellen bij een Vlaams studiebureau krijgen een korting van 50% van de Vlaamse overheid. Ten slotte stelde de Vlaamse overheid een bedrag van 2 miljoen euro ter beschikking van het "International Finance Corporation", de dochterinstelling van de Wereldbank die financiering verstrekt voor investeringen in ontwikkelingslanden teneinde er de armoede te bestrijden door de creatie van werkgelegenheid, voor het selecteren van Vlaamse en lokale consultants.

De gids 'Duurzaam Internationaal Ondernemen - 50 landen wereldwijd in actie en dialoog' waarvoor Flanders Investment & Trade, Kauri vzw en Sustenuto bvba de handen in elkaar sloegen geeft Vlaamse bedrijven de mogelijkheid om hun bedrijfspolitiek op een duurzaam en ethisch internationaal niveau verder uit te werken. De informatie werd in de verschillende landen verzameld en aangeleverd door de Vlaamse economische vertegenwoordigers en handelssecretarissen van FIT. Deze gids geeft Vlaamse bedrijven duidelijke informatie over alle aspecten die bij duurzaam internationaal ondernemen van belang zijn. Zo biedt hij praktische informatie en specifieke inlichtingen op landenniveau aan over lokale MVO-netwerken, initiatieven of aandachtspunten waarmee bedrijven rekening kunnen of moeten houden bij internationale expansie.

Duurzame handel

De Vlaamse ontwikkelingssamenwerking steunt de promotie en toepassing van de *Common Code for the Coffee Community* (4C). De 4C-code is een gemeenschappelijk initiatief van koffieproducenten, handelaars, vakbonden en NGO's. Het is een algemene gedragscode voor de bevordering van de economische, sociale en ecologische duurzaamheid in de productie, verwerking en verhandeling van koffie. Naast de terechte aandacht voor de relatief beperkte markt van duurzame gelabelde koffie, betekent het 4C initiatief een reële vooruitgang voor de talloze producenten van niet gelabelde koffie. Indien 4C kan toegepast worden in zuidelijk Afrika, kan een verhoging van de steun aan dit initiatief onderzocht worden. Zo kijkt 4C uit naar een koffieproject in het Vlaams partnerland Malawi. In 2009 zal worden nagegaan of het 4C-model of aanverwante multistakeholderinitiatieven kan toegepast worden op de productie en verhandeling van een ander gewas, zoals thee, cacao of noten.

De Vlaamse overheid blijft producten uit eerlijke handel promoten. Eerlijke handel biedt de zuiderse boer een eerlijk en stabiel inkomen. Het streeft naar meer gelijkheid in het internationale handelsverkeer en naar open en gelijkwaardige relaties met producenten in ontwikkelingslanden. Omdat deze beweging de eerlijke handel op kaart heeft gezet en onder de aandacht brengt via verschillende publieke acties, vervult deze ook een belangrijke signaalfunctie. De Vlaamse overheid wenst de duurzame handel met en de duurzame economische ontwikkeling van het Zuiden te bevorderen. De Vlaamse overheid erkent het

belang van nieuwe keurmerken zoals onder meer Rainforest Alliance en Utz Certified en ziet deze initiatieven als zinvolle aanvullingen op het bestaande Fair Trade systeem.

Producten uit eerlijke handel. De Vlaamse overheid is zelf een grote consument en heeft de ambitie een voorbeeldfunctie te blijven vervullen op dit terrein. Al sinds 2001 drinkt de Vlaamse overheid koffie, vruchtensap en wijn van het Max Havelaar-keurmerk. In oktober wordt jaarlijks een actie rond eerlijke maaltijden georganiseerd.

Duurzaam toerisme

Duurzaam toerisme is een visie voor de ontwikkeling van toerisme en recreatie in een land, een regio, een toeristische bestemming. Deze visie houdt rekening met de basisprincipes van duurzame ontwikkeling en respecteert de mens, het milieu, de lokale cultuur en de lokale economie van de gastregio. Op die manier wordt een kwaliteitsverbetering gerealiseerd waar alle betrokken partijen baat bij hebben en kunnen huidige en toekomstige generaties van de bestemming blijven genieten.

Duurzaam toerisme moet als een rode draad doorheen alle beleidsmaatregelen lopen. Integratie is het sleutelwoord: duurzaamheid integreren binnen beleid en sector. De lange termijn doelstelling is de verankering van de principes inzake duurzame ontwikkeling in het beleid en in de toeristische sector waardoor Vlaanderen zich kan profileren als een kwalitatieve en duurzame bestemming. Hierna volgt een summiere selectie van beleidsinitiatieven en –acties met betrekking tot duurzaam toerisme.

In de reisbureauregelgeving werd de Mondiaal Ethische Code voor Toerisme opgenomen. Deze gedragscode bepaalt dat de reisbureauvergunninghouder en zijn medewerkers er toe verplicht zijn om de principes van duurzaam toerisme, zoals omschreven in de Mondiaal Ethische Code voor Toerisme, te onderschrijven.

Reisbureaus worden aangespoord om binnen het Europese Travelife project een cursus duurzaam toerisme te volgen. Sinds 2007 kunnen touroperators meedingen naar de Travel Award duurzaam toerisme. De Travel Awards worden georganiseerd door Travel Magazine, het vakblad voor de toeristische sector.

Sinds 2008 is duurzaamheid een aandachtspunt bij de beoordeling van evenementen met toeristisch belang en / of internationale uitstraling. Een infobrochure geeft praktische tips hoe een evenement op duurzame wijze wordt georganiseerd.

Investerings in toeristisch-recreatieve projecten zijn een belangrijk speerpunt van het Vlaamse toeristisch beleid. Toerisme Vlaanderen gebruikt duurzame criteria bij de beoordeling van toeristisch-recreatieve projecten. In het kader van een beleidsevaluatie van deze projecten worden de duurzaamheidcriteria geëvalueerd en geoptimaliseerd.

Dit academiejaar wordt onder hogescholen met een toerismeopleiding een handleiding verspreid die aangeeft hoe de principes inzake duurzaam toerisme kunnen geïntegreerd worden in het curriculum. Voor de bacheloropleidingen hotelmanagement werd een gelijkaardig project gestart in 2008. In 2009 wordt bekeken indien een gelijkaardig traject mogelijk is voor de toerismeopleidingen in het secundair onderwijs.

Vlaanderen heeft sinds 2007 een ecolabel voor campings en jeugdverblijven: de Groene Sleutel. Toeristische logies die milieubewust omspringen met energie, water en afval en werknemers en bezoekers aanzetten tot een milieubewust gedrag, kunnen het ecolabel krijgen. In het najaar van 2008 wordt het label uitgebreid naar hotels, gastenkamers en vakantiewoningen.

Toerisme Vlaanderen heeft net als in 2005 in 2008 een interne duurzaamheidsscan laten uitvoeren. Deze oefening mondde uit in een ambitieuze duurzaamheidsagenda met concrete verbeterpunten.

In het najaar van 2008 laat toerisme Vlaanderen een onderzoek voeren over de leefbaarheid in niet-stedelijke toeristische gebieden zoals het Heuvelland.

In 2009 wordt een radiocampagne gelanceerd die de Vlaamse vakantieganger moet bewustmaken van de impact van zijn vakanties

Sensibilisatie

Duurzame ontwikkeling is een centraal, en transversaal thema binnen het decreet betreffende ontwikkelingseducatie. Organisaties of verenigingen die een sensibilisatieproject voorstellen waarbinnen een duurzaamheidsluik aanwezig is, maken dan ook een grotere kans om door de Vlaamse overheid ondersteund te worden. Eind 2008 zal een nieuwe oproep voor projectvoorstellen gelanceerd worden. De weerhouden projecten zullen gesubsidieerd worden met de budgetmiddelen voor 2009.

Met een duurzame handelsmarkt in de kerstmaand wordt de Vlaamse burger geïnformeerd en warm gemaakt voor producten die met respect voor het Zuiden zijn geproduceerd. Om zoveel mogelijk burgers te bereiken, sloeg het VAIS de handen in elkaar met de Stad Gent. De duurzame markt “duurzaam past in ons kraam” mag op het Gentse St. Baafsplein als opwarmer fungeren voor de kerstmarkt.

Op 25 november zal het VAIS in samenwerking met de universiteit van Antwerpen een informatiesessie organiseren in het kader van duurzame handel en ontwikkeling.

Niet-duurzame goederen en diensten

Het Departement internationaal Vlaanderen volgt het Europese beleid tegen niet-duurzame goederen en diensten op de voet. Het pleit voor verregaande duurzaamheidscriteria voor de productie van biobrandstoffen. De teelt van energiegewassen kan een impact hebben op de sociale, economische en ecologische levensomstandigheden van miljoenen mensen in het Zuiden. Hierbij houden we uitdrukkelijk rekening met de inspanningen van de Europese landbouwsector in het kader van de hervorming van het gemeenschappelijk landbouwbeleid.

Tropisch hout

Het recente commissievoorstel om de import van illegaal ontgonnen hout (voornamelijk uit de ontwikkelingslanden, waar ontbossing onder een gebrek aan democratische controle lijdt) zal in de federale coördinatiegroep DGE behandeld worden. Het DiV zal een vertegenwoordiging voorzien. Het dossier wordt nauwkeurig voorbereid, opgevolgd en van Vlaamse input voorzien.

12.5. Onderwijs en Vorming

Educatie voor Duurzame Ontwikkeling'

In het voorjaar van 2009 zal een voorstel voor herziening van eindtermen en ontwikkelingsdoelen aan het Vlaams Parlement worden voorgelegd. Deze voorstellen zijn gebaseerd op een aantal referentiegegevens: evaluatieonderzoek, peilingen, inspectiegegevens, enz. Het gaat om een selectie van vakken en domeinen die het meest dringend aan herziening toe zijn: talen, techniek, natuurwetenschappen en vakoverschrijdende eindtermen.

De vakoverschrijdende eindtermen voor het secundair onderwijs worden geactualiseerd onder meer op basis van tussentijdse resultaten van een evaluatieonderzoek. Het nieuwe pakket spreekt scholen aan op hun beleidsvoerend vermogen en hun pedagogische vrijheid.

In het voorstel van de nieuwe vakoverschrijdende eindtermen voor het secundair onderwijs is 'duurzame ontwikkeling' als context opgenomen. Bestaande educaties zoals milieueducatie, vredeseducatie, ontwikkelingseducatie enz. worden uitdrukkelijker dan vroeger in de geactualiseerde versie van de vakoverschrijdende eindtermen met elkaar in verband gebracht. Voor scholen biedt dit kansen om hun curriculum anders vorm te geven en om bijvoorbeeld expliciet schoolse activiteiten te organiseren rond EDO). Er zullen een aantal initiatieven worden gesteund, zoals het ontwikkelen van publicaties en de organisatie van één of meerdere studiedagen om scholen en leraren met dit (relatief) nieuwe begrip vertrouwd te maken en om samen te zoeken naar mogelijkheden om dit binnen het schoolcurriculum vorm te geven.

- Rationeel energiegebruik in scholen (REG)

Het Vlaams Parlement keurde eind 2006 een decreet goed over energieprestaties voor gebouwen, waardoor nieuwe gebouwen zo moeten gebouwd worden dat het primair energieverbruik (E-peil) de norm E100 niet overschrijdt. Ook schoolgebouwen vallen binnen het toepassingsgebied van dit decreet. Scholen hebben een voorbeeldfunctie in het klimaatbeleid van de overheid, daarom is via een decreet de norm voor subsidiëring van schoolgebouwen op E70 gelegd. Dit geldt zowel voor de projecten van het DBFM-programma, als voor de projecten die de klassieke weg volgen. De meerinvestering voor de nieuwbouwprojecten die volgt uit deze strengere eis voor het energieverbruik, zal via de lagere energiefactuur worden teruggewonnen. Door het decreet wordt voorzien in een volledige vergoeding van de meerkost ten gevolge van de E70-norm (dus voor 100% en dit voor alle onderwijsnetten). Ten slotte zullen ook bij wijze van pilootproject, enkele scholen volgens de passiefhuisstandaard gebouwd worden. Dit zijn gebouwen die omwille van hun constructie (bijna) geen verwarming nodig hebben. In ons land zijn er nog maar zeer weinig voorbeelden van dergelijke gebouwen. In landen als Duitsland, Luxemburg, Oostenrijk, Zwitserland komen ze meer voor en werden zelfs verschillende scholen volgens het passiefhuisconcept gebouwd. De Vlaamse Regering heeft groen licht gegeven om zo'n 25 scholen te bouwen volgens de passiefhuisstandaard.

Naast deze pilootprojecten zal moet rationeel energiegebruik blijvend gepromoot worden. Rationeel energiegebruik is belangrijk voor scholen en centra. Energiezuinige scholen en centra besteden minder geld aan energie, waardoor meer middelen overblijven voor de inhoudelijke onderwijswerking. Scholen en centra hebben een voorbeeldfunctie bij de bescherming van het klimaat en bij de vermindering van de energieafhankelijkheid ten aanzien van het buitenland. Het is veel gemakkelijker en overtuigender om leerlingen de inhoud en het belang van het concept duurzame ontwikkeling aan te leren, als de ideeën achter duurzame ontwikkeling door de scholen en centra zelf worden toegepast. Voor een degelijk REG-beleid in scholen is een evenwichtige mix van investeringen en organisatorische maatregelen noodzakelijk. Het heeft weinig zin om te investeren in een energiezuinige verwarmingsinstallatie als er niet op toegezien wordt dat klaslokalen alleen verwarmd worden wanneer ze effectief worden gebruikt. Voor de uitvoering van een degelijk REG-beleid in scholen en om de continuïteit van REG-maatregelen te garanderen, is aan de scholen of hun scholengemeenschap gevraagd een energiecoördinator wordt aangeduid. Een dergelijke energiecoördinator coördineert de REG-acties op school en koppelt terug naar de schooldirectie en naar de bouwverantwoordelijken.

Om de directies en de energiecoördinator te ondersteunen wordt heel wat gedaan rond sensibilisatie en informatie. Er zijn een vijftal REG-brochures beschikbaar voor de scholen en centra, er is een website "de energievriendelijke school", er zijn studiedagen en vormingsdagen rond zuinig omspringen met energie. Belangrijk is ook de educatie van REG in de klassen door Milieuzorg op School (MOS). Een team van medewerkers ondersteunt de scholen in het integreren van milieuvraagstukken, o.a. rationeel energiegebruik, in de lespraktijk. Om verder het draagvlak te creëren en uit te breiden voor rationeel

energiegebruik in scholen, wordt scholen en centra gevraagd aandacht te besteden aan maatregelen die relatief weinig geld kosten, maar die op korte termijn belangrijke besparingen kunnen opleveren. Zo is via informatie en een subsidieregeling gevraagd de verwarmingsinstallaties op punt te stellen, een energieboekhouding op te starten en een energieaudit te laten uitvoeren door gespecialiseerde firma's.

De aandacht vanuit de overheid voor rationeel energiegebruik in scholen loopt in 2008-2009 verder rond een tweetal actiepunten: installatie van energieboekhouding en op punt stellen van verwarmingsinstallatie. Het is de bedoeling om in 2008 en 2009 terug financiële steun beschikbaar te maken voor de opstart van een energieboekhouding in scholen en centra. Uit onderzoek blijkt dat energieboekhouding in gebouwen jaarlijks een elektriciteit- en aardgasbesparing van 4 à 5 % kan opleveren, zonder extra investeringen. Verder is het de doelstelling om de installatie van energieboekhoudingen verder uit te breiden naar alle gebouwen om tot een volledig overzicht te komen van de energietoestand van alle gebouwen in het onderwijslandschap. Het Vlaams Ministerie van Onderwijs zal hierbij tussenkomen in de opstartkosten en wenst deze subsidie aan te bieden aan alle scholen, ongeacht hun vloeroppervlakte. Er zal hiervoor samen gewerkt worden met het Brussels Instituut voor Milieubeheer en de verschillende distributienetbeheerders in Vlaanderen. Inzake verwarmingsinstallaties wordt in 2008 en 2009 heel wat informatie en documentatie bezorgd aan de scholen. Het correct afstellen van de verwarmingsinstallaties in scholen zorgt ervoor dat de installaties energiezuiniger werken en dat schoolgebouwen alleen verwarmd worden als er leerlingen, studenten of personeel is. Het is dan ook wenselijk dat de scholen het nodige doen voor een correcte afstelling en werking van de regelsystemen van de verwarming in hun gebouwen. Alle scholen zullen in 2008 een extra folder krijgen met een praktijkgetuigenis over het beter beheren van de verwarmingsinstallatie. Er is een checklist ontworpen voor het onderhoud van de verwarmingsinstallatie om de scholen sterker te maken in de gesprekken en onderhandelingen met onderhoudsfirma's. Er is in 2008 een Ronde van Vlaanderen rond Energie waarbij de verwarmingsinstallatie en het energieprestatiecertificaat centraal staat. Er komt in 2009 een praktijkopleiding "energiecoördinator in scholen" en die vertrekt van concrete ervaringen uit het onderwijslandschap.

- 'Duurzaam naar School'

Dit schooljaar 2008-2009 start het concept 'Duurzaam naar School' in 76 gemeenten. Daarvoor is 2,4 miljoen euro uitgetrokken. Al deze gemeenten hebben, op vrijwillige basis en in samenwerking met de scholen op hun grondgebied, een actieplan ingediend - bestaande uit een organisatorisch, een sensibiliserend, een educatief en optioneel een creatief luik - om stappen en trappen in het woon-schoolverkeer het basisluik van het project Duurzaam naar School) te bevorderen. De Vlaamse overheid subsidieert integraal de door de gemeenten ingediende actieplannen in het kader van stappen en trappen naar school. Op basis van deze actieplannen kunnen gemeenten op jaarlijkse basis middelen aanvragen. Op 29 september 2008 werd een tweede instapperiode geopend, waarbij alle Vlaamse gemeenten tot 19 december 2008 de mogelijkheid hebben om een aanvraag in te dienen.

Naast het basisluik bevat het project Duurzaam naar School ook een optioneel luik, waarbinnen netoverschrijdend leerlingenvervoer kan georganiseerd worden. Daartoe dienen de geïnteresseerde gemeenten evenwel te beschikken over een goedgekeurd basisluik stappen en trappen, en moeten ze bovendien een vooronderzoek uitvoeren naar de meerwaarde van dergelijk leerlingenvervoer. Dat gebeurt in samenwerking met De Lijn. Momenteel zijn reeds 12 gemeenten gestart met zo'n vooronderzoek, zodat zij voor 15 januari 2009 een dossier kunnen indienen voor het optioneel luik. De uitvoering van de goedgekeurde dossiers voor het basisluik is voorzien voor het schooljaar 2009-2010.

12.6. Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin probeert de sociale pijler van duurzame ontwikkeling meer in de kijker te zetten.

Armoede

De Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin is coördinerend minister voor armoedebestrijding en is bevoegd voor de uitvoering en opvolging van het decreet betreffende de armoedebestrijding van 21 maart 2003. Dit decreet werd gewijzigd door het Vlaams Parlement op 9 juli 2008. Hierdoor zullen de verenigingen waar armen het woord nemen rechtstreeks door de Vlaamse overheid erkend worden en niet meer door het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen. Een tweede belangrijke wijziging is de verlenging met drie maanden van de termijn waarbinnen de Vlaamse Regering een Vlaams Actieplan Armoedebestrijding dient op te stellen, die voortaan 12 maanden bedraagt. Verder werden een aantal terminologische aanpassingen doorgevoerd. In het najaar 2008 wordt inhoudelijk de laatste hand gelegd aan het uitvoeringsbesluit bij het decreet armoedebestrijding. Onder meer de verschillende subsidiecategorieën voor de verenigingen waar armen het woord nemen worden hierin opgenomen. Het uitvoeringsbesluit zal voor het einde van deze legislatuur worden voorgelegd aan de Vlaamse Regering.

In 2008 werden de instrumenten van het armoedebestrijdingsbeleid uit het armoededecreet verder ingezet.

In 2008 werd het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding geactualiseerd. De voorbereiding gebeurde door de aandachtsambtenaren armoede en werd besproken in het horizontaal permanent armoedeoverleg. Tegen 1 maart 2009 wordt een nieuwe actualisatie voorgelegd aan de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement. In het voorjaar 2009 zal een ontmoetingsmoment met mensen in armoede en het maatschappelijke middenveld georganiseerd worden waar rond bepaalde thema's uit het actieplan de balans van de voorbije legislatuur wordt opgemaakt en wordt vooruitgeblikt naar toekomstige acties.

De Vlaamse Regering blijft de beleidsparticipatie van mensen in armoede aan het beleid ondersteunen, via horizontaal en verticaal permanent armoedeoverleg. De samenstelling en werkwijze van het horizontale overleg werd aangepast aan de nieuwe organisatiestructuur van de Vlaamse overheid, ontstaan na de operatie Beter Bestuurlijk Beleid. In 2008 werd het verticaal overleg verdergezet in beleidsdomeinen waar het reeds actief is en opgestart in een aantal andere beleidsdomeinen.

De Vlaamse Regering ondersteunt ook de tewerkstelling van opgeleide ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting, onder meer in de kinderopvang, VDAB, bijzondere jeugdzorg, armoedeverenigingen, samenlevingsopbouw, het algemeen welzijnswerk en het onderwijs.

Zorgvernieuwing

Teneinde de toekomstige organisatie van de zorg op coherente wijze voor te bereiden, werd begin 2008 de aanzet gegeven tot een geïntegreerde aanpak van diverse reeds lopende zorgvernieuwingprojecten (trajectbegeleiding, diagnostiek en indicatiestelling, zorgregie, zorggradatie, geïntegreerd wonen, convenanten, ...). De stuurgroep zorgvernieuwing, waarin het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, de sector en het bevoegde kabinet vertegenwoordigd zijn, heeft het mandaat van de bevoegde minister gekregen, om in een partnerschapsmodel de visie op zorg nader uit te werken en de toekomstige zorgstructuren verder te ontwerpen.

Fundamenteel beoogt zorgvernieuwing de mogelijkheden van de persoon met een handicap te optimaliseren met het oog op méér zelfbeschikking, participatie aan en toegang tot de samenleving, en een kwaliteitsvol leven. Bovendien is het de bedoeling om de

zorgaanbieders de noodzakelijke kansen te geven teneinde in een grotere vrijheid zorg op maat te bieden aan alle personen met een handicap. Dit alles moet het aanbod beter afstemmen op de vragen van de persoon met een handicap.

Drie hefboomen zijn hierbij noodzakelijk:

1. de ondersteuning van de persoon met een handicap bij de verduidelijking van zijn vraag en de realisatie van zijn ondersteuningsplan (het "voortraject");
2. een transparanter basisfinancieringssysteem voor alle aanbieders van zorg en ondersteuning; en
3. een gedereguleerd kader voor de zorgaanbieders.

Aangezien zorgvernieuwing het recht op participatie en op maatschappelijke dienstverlening bevordert, beantwoordt dit project bij uitstek aan de prioritaire doelstelling "strijd tegen armoede en sociale uitsluiting" in de Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling."

Kind en Gezin

Werken aan duurzaamheid betekent -vooral ook- ouders uit kansengroepen ondersteunen in het combineren van gezin en arbeid met kwaliteitsvolle kinderopvang. Mensen zonder werk of eenoudergezinnen en kansengroepen moeten werk kunnen opnemen of behouden en maatschappelijk kunnen participeren. De realisatie van de vernieuwing van de kinderopvang, via de Centra voor Kinderopvang en stroomlijning van de regelgeving, de realisatie en verdere afwerking van het actieplan voor flexibele en occasionele opvang, waaronder buurtgerichte, laagdrempelige kinderopvang en de inspanningen om de sociale en pedagogische functies van kinderopvang te versterken, betekenen een duurzame versterking van het maatschappelijk weefsel en van de ontwikkeling van kinderen. In de uitwerking hiervan in 2008 en 2009 wordt opvang gezien als opvoedingsondersteuning en krijgt zij vorm samen met de ouders.

12.7. Cultuur, Jeugd, Sport en Media

In het kader van het decreet lokaal en provinciaal jeugdbeleid, subsidieert de Minister bevoegd voor het jeugdbeleid gemeentes die een driejarig beleidsplan indienen. Per planningsperiode wordt 1 of meerder prioriteiten vastgelegd. Gemeenten die extra werk maken van deze prioriteiten ontvangen hiervoor specifieke middelen. Voor de periode 2008-2010 werd de prioriteit jeugdwerkinfrastructuur naar voren geschoven. Ter ondersteuning van het planningsproces werden verschillende initiatieven op poten gezet. Zo verscheen er in opdracht van het agentschap sociaal cultureel werk een uitgave over het lokalenbeleid. In deze uitgave werd expliciet aandacht besteed aan duurzaam bouwen en verbouwen.

In 2008 is het decreet houdende de bevordering van de participatie aan cultuur, jeugdwerk en sport van kracht gaan. Vanuit dit decreet wordt er vanuit de sectoren Cultuur, Jeugdwerk en Sport voornamelijk ingezet op de maatschappelijke pijler van duurzame ontwikkeling en wordt er aangesloten bij Vlaamse Actie- en strategische plannen. Zo worden in dit decreet een aantal organisaties verankerd met specifieke opdrachten naar en vanuit het perspectief van kansengroepen.

Daar waar bijvoorbeeld in het verleden de hulp en bijstand aan gedetineerden rond Sport enkel projectmatig mogelijk was, wordt dit nu geïntegreerd in één organisatie met een beheersovereenkomst voor 5 jaar om zowel op sociaal-cultureel vlak als op sportief vlak met gedetineerden te werken. Daarnaast wordt via dit decreet een systeem van lokale armoedenetwerken rond vrijetijdsparticipatie uitgebouwd, met ondersteuning vanuit een landelijke structuur. Om de duurzame ontwikkeling van en ondersteuning aan het verenigingsleven te versterken, wordt via dit decreet de uitbouw en ontsluiting van expertise

voorzien aan de hand van opdrachten die tot 5 jaar kunnen lopen, aan verenigingen met een unieke en transversale positie over de sectoren cultuur, jeugdwerk en sport heen.

12.8. Werk en Sociale Economie

De Vlaamse Overheid draagt ook in haar **werkgelegenheidsbeleid** bij tot duurzame ontwikkeling en maatschappelijk verantwoord ondernemen, met respect voor mens, milieu en maatschappij.

Via het **impulsbeleid evenredige arbeidsdeelname en diversiteit** streven we naar een arbeidsmarkt/werkvloer die de diversiteit van onze samenleving weerspiegelt en eenieder, ongeacht huidskleur, geslacht, ras, leeftijd of afkomst, maximale kansen biedt. In 2009 wordt versterkt ingezet op 'kansengroepen' via een verhoging van het aantal diversiteitsplannen, geactualiseerde actieplannen voor personen met een arbeidshandicap en allochtonen en de ontwikkeling van een diversiteitstoets. Het hele impulsbeleid wordt daarenboven aan een grondige evaluatie onderworpen in samenspraak met de sociale partners en de structurele projecten, met het oog op een nieuwe meerjarenkrachtlijnennota EAD.

Om de werkvloer nog beter te wapenen tegen de uitdagingen waar ze voor staat (vergrijzing, schaarste aan arbeidskrachten, enz.) en om mensen aan het werk te krijgen en te houden, wordt daarnaast ook ingezet op maatregelen inzake **werkbaarheid van het werk**.

In eerste instantie zetten we in op sociale innovatie in onze bedrijven en/of organisaties. Met steun van ESF werden een reeks pilootprojecten opgestart. Deze projecten staan voor de opdracht om binnen hun bedrijf de arbeidsorganisatie te hertekenen, gericht op kwaliteit van de arbeid, meer bepaald: de afname en preventie van werkstress, een vlottere combinatie van privé en arbeid, een aanpassing van de arbeidinhoud in functie van de persoon, een aanpassing van de arbeidsomstandigheden in functie van de persoon. .

Via de taskforce 'Flanders Synergy, innovatie van werk en organisatie' wordt aan de bredere verwerving en verspreiding van kennis m.b.t. innovatieve arbeidsorganisaties gedaan. Om het werken aan sociale innovatie meer structureel te verankeren in het Vlaamse beleid, rekent minister Vandenbroucke op de uitbouw van een volwaardige competentiepool waarin de academische wereld en het bedrijfsleven elkaar versterken. Op deze wijze kan het netwerk dat via de taskforce rond sociale innovatie is ontstaan verder worden uitgebouwd en eventueel worden versterkt met sectorale partners. Via het instituut voor de aanmoediging van wetenschap en technologie (IWT) voorziet de Vlaamse Regering middelen om competentiepools te ondersteunen. Tevens werd in het recente innovatiedecreet van Minister Ceyssens expliciet verwezen naar innovatie arbeidsorganisatie als thema waaromtrent innovatieve projecten kunnen worden ingediend.

In tweede instantie stimuleren we een betere combinatie van arbeid en gezin in onze bedrijven/organisaties. Zo voorzien we aanmoedigingspremies voor loopbaanonderbreking en tijdskrediet, maar we voorzien ook niet-financiële stimulansen via de uitbouw van de lokale diensteneconomie. Dit jaar investeert de Minister bevoegd voor Sociale Economie en Gelijke kansen 5 miljoen euro in ondernemingen die gezinsvriendelijke diensten aan hun werknemers willen aanbieden.

Tenslotte hechten we veel belang aan de competentieontwikkeling van onze werknemers, als basis voor een verhoogde werkbaarheid maar ook voor de duurzame en innovatieve economische groei van de toekomst. De **Competentieagenda 2010** vormt het baken voor de uitvoering van maatregelen op dit vlak in 2009. Over de initiatieven heen leggen we klemtonen in de opsporing, ontwikkeling en valorisering van talenten op onze arbeidsmarkt:

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) behelst de bijdrage die organisaties en bedrijven leveren aan het streven naar een duurzame samenleving. MVO vormt dan ook één van de ijkpunten van Vlaanderen in Actie. Net zoals in de vorige jaren werd vanuit het beleidsdomein Sociale Economie een meersporenbeleid gevoerd gericht op het bedrijfsleven, de overheid en het onderwijs.

Om MVO concreet ingang te laten vinden bij KMO's werd in samenwerking met het ESF een oproep uitgeschreven. Tot eind 2009 sensibiliseren en rekruteren zes promotoren KMO's om MVO op duurzame wijze te implementeren of dieper te verankeren in de bedrijfsvoering via een MVO-scan en -actie. De resultaten van het project zullen wetenschappelijk worden opgevolgd met als doel een nulmeting te krijgen wat betreft MVO binnen KMO's in Vlaanderen.

De sociale partners zijn uiterst belangrijk in het helpen verspreiden en ingang doen vinden van MVO. In het najaar van 2007 organiseerde de SERV een MVO-campagne met als speerpunt een MVO-conferentie met een 500-tal vertegenwoordigers van de sociale partners, middenveld, overheid en het bedrijfsleven. Ook het inhoudelijke debat rond MVO werd scherp gesteld via het expertenrapport "Van goede indruk maken, naar duurzame indruk achterlaten".

De SERV zal blijvend inspanningen leveren rond MVO. Een gerichte ondersteuningstrategie en communicatie zal het "MVO in KMO" project begeleiden. Daarnaast gaf de SERV al aan principieel voorstander te zijn van het opstarten van een ad-hoc overleg met het ruime werkveld om beleidsprioriteiten in goede banen te leiden.

Volgend op het positief geëvalueerde eerste project wordt ook het vervolgproject 'behoorlijk bestuur in de KMO II' van UNIZO ondersteund. Dit project verspreidt de eerder ontwikkelde instrumenten en toepassingen, heeft aandacht voor de opvolging bij familiale bedrijven, en start een ondernemersnetwerk op rond adviesraden. Naar de vakbonden toe worden in het komende jaar acties ondernomen om MVO verder te integreren binnen de sociale dialoog.

Het Digitaal Kenniscentrum, www.mvovlaanderen.be, wordt inhoudelijk en technisch aangepast in functie van de aanbevelingen die naar voor kwamen uit een analyse die het departement WSE het afgelopen jaar heeft uitgevoerd. Hierop verder bouwend, wordt werk gemaakt van een scenario op langere termijn.

Als overheid moeten we onze bijdrage leveren aan MVO door zelf het goede voorbeeld te geven. Een doorlichting van de eigen administraties toonde aan dat er reeds heel wat gebeurd op het terrein van duurzame aankopen. Om de ondersteuningsvraag van de aankopers te beantwoorden werd in samenspraak met het departement bestuurszaken een lerend netwerk rond sociaal aanbesteden opgestart. Ook op vlak van de integratie van MVO binnen diverse maatregelen zijn stappen genomen.

Binnen de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling is MVO één van de operationele projecten. In dit kader wordt ingezet op een sterke impuls voor de verdere uitwerking van de eigen voorbeeldrol en de beschikbaarheid van expertise rond MVO voor geïnteresseerde beleidsdomeinen.

In het kader van de jeugdwerkplannen werd aan 13 lokale overheden en de VVSG een impuls gegeven om MVO ook op de lokale agenda te zetten. In het voorjaar van 2008 volgde zowel een formele evaluatie van de MVO-pijler van het jeugdwerkplan, als een consultatie van de betrokken overheden.

Sinds 2006 worden projecten ondersteund die het terrein van sociale overwegingen binnen overheidsopdrachten verkennen. Samen met het ESF werd in het voorjaar van 2008 een congres georganiseerd om al deze praktijkvoorbeelden rond sociaal aanbesteden uit

Vlaanderen aan een breed publiek voor te stellen. Er verscheen ook een Nederlands- en Engelstalige brochure.

Het project Doen! werkt sinds 2006 rond de inbedding van MVO en duurzame ontwikkeling binnen de curricula en organisaties van het hoger onderwijs. Via lerende netwerken en gerichte ondersteuning zijn intussen een groot aantal associaties betrokken. Doen! werd in 2007 'duurzaam hoger onderwijs Vlaanderen'. Dit project wordt verder ondersteund in samenspraak met de andere bevoegde ministers.

12.9. Landbouw en Visserij

Landbouwbeleid

Het Europees landbouwbeleid werd de voorbije jaren grondig hervormd. Nu de producentensteun grotendeels (voor 90%) van de productie is losgekoppeld, kunnen de Vlaamse landbouwers hun bedrijfsvoering afstemmen op de signalen van de markt en zich bij gewijzigde economische omstandigheden laten leiden door het potentieel van hun onderneming en hun eigen voorkeuren. Dit is de meest efficiënte vorm van inkomenssteunverlening aan landbouwers. Door het koppelen van randvoorwaarden voor het bekomen van de producentensteun, voldoen de landbouwers tegelijk aan de maatschappelijke eisen op het vlak van milieu en dierenwelzijn.

Plattelandsbeleid

In november 2007 keurde de Europese Commissie het nieuwe Vlaams programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO 2) goed. Dit programma is de Vlaamse invulling van het Europees Plattelandsbeleid en wordt uitgevoerd via 4 assen.

As 1: de verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouwsector

De belangrijkste maatregel binnen deze as (en van het hele programma) is de investerings- en vestigingssteun aan landbouwbedrijven. Tevens wordt een maatregel bedrijfsadviesystemen voor land- en tuinbouwers voorzien.

As 2: de verbetering van het milieu en het platteland

Het gaat hier om maatregelen die steun kunnen verlenen aan landbouwers als compenserende betalingen voor het bergen van water in overstromingsgebieden en voor waterpeilaanpassingen in Natura 2000 gebieden, voor het behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden. Ook de beheersovereenkomsten perceelsrandenbeheer, soortenbescherming, kleine landschapselementen en botanisch beheer vallen onder deze as.

As 3 en As 4: de ondersteuning van de leefkwaliteit op het platteland en ontwikkelen van lokale ontwikkelingsstrategieën

De maatregelen van as 3 en 4 beogen de verbetering van de kwaliteit van het leven op het platteland en voor diversificatie van de rurale economie. Ook de Plaatselijke Groepen in het kader van LEADER gebiedsgericht uitvoering geven aan de betreffende maatregelen.

Actieplan Biolandbouw

Op 5 juni 2008 presenteerde Minister van Landbouw Kris Peeters het derde Actieplan Biolandbouw. Alle landbouworganisaties, zowel de reguliere als de biologische, ondertekenden het engagement om de acties die in dit plan staan, mee te helpen uitvoeren. "Biologische landbouw: partner voor een duurzame toekomst" is het resultaat van een gedragen denkproces waarin diverse belanghebbenden uit de landbouwsector zich samen gebogen hebben over de ontwikkeling van de biologische landbouw. De biologische landbouw biedt nog heel wat kansen aan onze Vlaamse landbouwers die momenteel nog onvoldoende ingevuld worden.

De onderschrijvers engageren zich om volgende hefbomen verder uit te werken:

Hefboom 1. Keten en marktontwikkeling: Een betere afzet van de Vlaamse biologische producten wordt gerealiseerd door samenwerking, integratie en afspraken binnen de keten- en marktwerking.

Hefboom 2. De Biologische productie: De biologische productie stijgt in functie van de vraag en de begeleiding en omschakeling naar duurzame of biologische productie verbetert.

Hefboom 3. Verhogen van de rendabiliteit: De toenemende bedrijfsrendabiliteit van de biologische landbouw ondersteunt de omschakeling en de bedrijfsvoering.

Hefboom 4. Onderzoek en kennisuitwisseling: Het kennisbeleid draagt sterk bij tot een innovatieve en duurzame biologische sector.

Hefboom 5. Communicatie en draagvlak: Communicatie, sensibilisering en educatie verhogen het maatschappelijke draagvlak en creëren een positief beeld over de biologische sector

Hefboom 6. Verbreding van het beleid: Andere beleidsdomeinen en beleidsniveaus nemen engagementen ten aanzien van de biologische sector.

Actieplan Glastuinbouw

Met het actieplan glastuinbouw en het Vlaams Klimaatplan 2008-2012 werden op het vlak van energie en ruimte (vestiging) een aantal doelstellingen en actiepunten geformuleerd die in de mate van het mogelijke ook uitgevoerd worden. Een belangrijk actiepunt in dit kader is de ontwikkeling van duurzame glastuinbouwbedrijvenzones en clustering van glastuinbouw, een ontwikkeling die op verschillende vlakken een belangrijke impact in Vlaanderen kan hebben:

- gebruik van ruimte en ruimtelijke inpassing: clusters van glastuinbouwbedrijven en bedrijvenzones maken op een zeer efficiënte manier gebruik van de beschikbare ruimte in Vlaanderen. Bij aansluiting bij bestaande KMO – zones kan dikwijls ook gestreefd naar synergieën op het vlak van ruimte, energieproductie en -gebruik, wateropvang/zuivering, nutsleidingen, ... ;
- energiegebruik: mogelijkheden tot gebruik van laagwaardige rest(afval)warmte afkomstig van energiecentrales (WKK/industriële processen /afvalverbranding / ...). Restwarmte is in Vlaanderen overvloedig aanwezig en kan in de glastuinbouw nuttig gebruikt worden. Glastuinbouw kan op dit vlak een partner zijn van andere sectoren wat op langere termijn de meest duurzame oplossing is voor Vlaanderen op het vlak van energiegebruik en CO₂-uitstoot (+/- min 1.000 ton/ha glas). Zo kan ook gestreefd worden naar CO₂ - neutrale KMO - zones;
- water: gezamenlijke wateropvang/zuivering, eventueel in samenwerking met aansluitende KMO -zones,...;
- werkgelegenheid: per ha glas worden gemiddeld 4 à 5 VAK gerekend wat voor een bedrijvenzone van 50 ha al gauw 200 à 250 arbeidskrachten vraagt. Dikwijls kunnen ook laag geschoolden en personen met een beperkte handicap terecht;
- gemeenschappelijke conditionering, verpakking en afzet;
- afvalbeheer;
- ...

De ontwikkeling van duurzame glastuinbouwbedrijvenzones vergt een nieuwe visie in Vlaanderen zowel bij de betrokken overheden (het gewest, de provincies, de gemeenten) als bij de sector (glastelers) zelf. Verschillende initiatieven op provinciaal vlak, gemeentelijk vlak, ... zijn in de voorbereidende fase, maar ondervinden de nodige moeilijkheden (ruimtelijke ordening, energie- en nutsvoorzieningen, ...) om tot concrete projecten te leiden.

12.10. Leefmilieu, Natuur en Energie

Leefmilieu en Natuur

Leefmilieu voert de Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling mee uit. Zo worden vijf van de twaalf projecten uit de strategie door het beleidsdomein LNE getrokken. Omdat LNE de ecologische peiler van DO omvat, draagt eigenlijk het volledige milieubeleid bij tot DO. Hieronder volgt een indicatief overzicht van het milieubeleid dat zich ook specifiek richt op de economische en/of sociale peilers van DO.

Algemeen kader

Werken aan transitieprocessen

2008: Er zijn momenteel lange termijnvisies en een breed pallet met concrete experimenten. Dit is echter geen garantie om op langere termijn tot duurzame systeeminnovaties te komen. Dé uitdaging is dan om de transitieprocessen in gang te houden door nieuwe initiatieven, door betere randvoorwaarden en door nieuwe samenwerkingsverbanden.

2009: Op korte en middellange termijn zijn er in die optiek betere inzichten en/of besluiten nodig op het vlak van beleidsvernieuwing, een aangepast instrumentarium en financieringsmechanismen die ook op sociaal-maatschappelijke innovatie zijn gericht. In 2009 zijn er mogelijkheden om op het vlak van systeeminnovaties koppelingen te leggen tussen milieubeleid (het MINA-plan 4), innovatie en duurzame ontwikkeling.

Duurzaam materialenbeheer in de praktijk

2008: Plan C, het Vlaams Transitienetwerk Duurzaam Materialenbeheer ging in 2008 extern en bracht veel deelnemers uit verschillende maatschappelijke geledingen samen in een vijftal thematische leergroepen. Er werden een toekomstvisie uitgewerkt en een vijftal thema's voor Vlaanderen vertaald in lange termijn streefbeelden en transitiepaden. Op basis hiervan zijn diverse ideeën geformuleerd om in de praktijk te brengen.

2009: Het proces is daarmee in een cruciale fase beland: experimenteren in de praktijk. De verwachting is dat er vanaf 2009 snel nieuwe projecten en experimenten zullen bijkomen. Parallel met het transitieproces duurzaam materialenbeheer is er de ambitie van Plan C om in een periode van vijf jaar meer dan 20 transitie-experimenten op te zetten en/of die van anderen te ondersteunen. Plan C zal dan een lerend netwerk vormen. Ruim de helft van deze experimenten wordt door verschillende (private) partijen verder in de praktijk gebracht of in de markt gezet.

Duurzaam wonen en bouwen in de praktijk

2008: Tijdens de 1^e fase van het 'transitiemanagement duurzaam wonen en bouwen' werd een transitieagenda uitgewerkt die een visie voor 2030, streefbeelden, transitiepaden, opties, projecten en experimenten omvat. Verscheidene projecten werden ondertussen opgestart en uitgevoerd.

2009: Het project duurzaam bouwen en wonen loopt verder in 2009. Door het toetreden van nieuwe praktijkgerichte partners, stijgen het aantal nieuwe initiatieven waaruit geleerd kan worden. Voorbeelden daarvan zijn het ondersteunen van intelligente energienetwerken en uitvoeren van voorbeeldprojecten op wijkniveau, het toepassen van Cradle to Cradle projecten in de bouwsector, het uitbouwen van een gebiedsdekkend adviesnetwerk voor planadvies. Eén van de grote uitdagingen is de uitvoering van demonstratie- en vernieuwingsprojecten. Het doel is om vijf projecten op buurtniveau en drie projecten op districtsniveau op te zetten tegen 2012, hand in hand met een adviesverlenend project aan de steden.

Operationeel maken van een Vlaams milieu-input-outputmodel

2009: Vanaf midden 2008 werden de economische gegevens en de milieugegevens gekoppeld zodat een basisversie van het model kan worden opgebouwd. In (2008 en) 2009 ligt het accent op: (1) het verder detailleren en aanvullen van gegevens, o.m. met een indicator rond materiaalgebruik en met de milieu-impact van de Vlaamse productie buiten Vlaanderen; (2) het verder detailleren van de finale vraag (consumptie) en het starten met

het inventariseren van de milieu-impact tijdens de gebruiksfase van producten; (3) het creëren van draagvlak voor de milieu-input-output aanpak via het doorrekenen van een case en bekendmaking van de resultaten.

Integratie

Meewerken aan plattelandsontwikkeling

2008: In het kader van het nieuwe Vlaams programma voor plattelandsontwikkeling 2007-2013 (PDPO II) werd een eerste projectoproep georganiseerd en werden eind 2007 op provinciaal en Vlaams niveau de eerste 70 projecten goedgekeurd. De uitvoering is overwegend begin 2008 gestart.

2009: De implementatie van het PDPO II en de uitvoering van het Vlaamse plattelandsbeleidsplan zijn prioritair voor het Vlaams geïntegreerd plattelandsbeleid. Bij het PDPO II is het beleidsdomein LNE in grote mate verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregelen voorzien bij "Landbeheer", "Leefkwaliteit van het platteland", de horizontale "Leader-projecten" en in beperkte mate bij "Competitiviteit van Land- en Bosbouw". Specifieke aandacht gaat naar beheerovereenkomsten voor soortenbescherming, perceelsrandenbeheer, erosiebestrijding en naar bosbouwmaatregelen (Landbeheer). Er zullen nieuwe beheerovereenkomsten met aanwijsbare output (kwalitatieve verbetering milieu, landschap en natuur) afgesloten worden. In 2009 zullen 500 nieuwe dossiers van start gaan en wordt een toename van circa 1750 ha aan netto oppervlakte onder beheerovereenkomst beoogd.

Horizontale integratie van het klimaatadaptatiebeleid

2009: Ter voorbereiding van het Vlaamse adaptatieplan tegen 2012 is het belangrijk om alle initiatieven binnen de Vlaamse overheid die een rechtstreekse of onrechtstreekse link hebben met adaptatie in kaart te brengen en informatie over adaptatie uit te wisselen. Via de Vlaamse stuurgroep adaptatie zal een netwerk worden uitgebouwd tussen de beleidsdomeinen. De concrete doelstelling voor 2009 is alle beleidsdomeinen bewust te maken van de problematiek, de uitdagingen en de eigen rol die gespeeld kan worden.

Milieu en Gezondheid

2008: In het kader van het tweede generatie Steunpunt Milieu en Gezondheid 2007-2011 werd het vervolg van het humaan biomonitoringsprogramma verder voorbereid en uitgevoerd. Een vervolgstudie die zich toespitst op het binnenhuismilieu in scholen is lopende.

2009: In 2009 zal zowel op brede basis als in zogenaamde 'hot spots' de gemiddelde blootstelling aan en effecten van polluenten in Vlaanderen worden bepaald. Zo wordt eind 2009 in het kader van het actieplan Beerse de beperkte humane biomonitoring van kleuters herhaald. Naast het biomonitoringsluik zal tevens onderzoek over gezondheidseffecten van endocriene verstoorders en fijn stof worden uitgevoerd. In 2009 wordt een concreet horizontaal beleid voor het binnenhuismilieu in scholen opgesteld. Tevens zal in 2009 gestart worden met de inschatting van de blootstelling aan PAKs in het binnenmilieu en zullen humane biomerkers voor PAKs geoptimaliseerd worden.

Participatie en draagvlak

Ondertekening en start uitvoering van themaoverschrijdende convenanten

2008: Jaarlijks wordt voor het Doelgroepprogramma Voedingsnijverheid (DGP) (2006-2010) een voortgangsrapport opgemaakt. Hieruit blijkt dat overheid en sector ook in 2007-2008 een aantal afspraken realiseerden om de doelstellingen van het DGP te bereiken. In 2008 werd voornamelijk gewerkt rond het thema water, op basis van een evaluatie van het waterbeleid door de sector zelf.

2009: Het milieubeleid op maat (cf DGP Voedingsnijverheid) wordt verder geconcretiseerd naar een prioritaire subsector van de industrie en van de landbouw. De samenwerking met de basischemie en de akkerbouwsector of de vollegrondstuinbouw moet leiden tot de opmaak van een themaoverschrijdende convenant. Bij het proces worden zowel de sectorvertegenwoordigende organisatie als het beleidsdomein LNE (en LV voor landbouw) betrokken.

Vlaams Implementatieplan Educatie voor Duurzame Ontwikkeling uitvoeren

2008: Het Vlaamse Implementatieplan 'Educatie voor Duurzame Ontwikkeling' (EDO) werd afgewerkt en goedgekeurd door het EDO-platform.

2009: Er wordt gestart met de uitvoering van de acties uit het EDO-Implementatieplan. In de eerste helft van 2009 zal in samenwerking met andere betrokken beleidsdomeinen een EDO-coördinatiecel operationeel zijn. Daarnaast gaat per provincie een EDO-procesbegeleider aan de slag, desgevallend parallel aan het lopend MOS-project (Milieuzorg op School), om EDO te stimuleren in zowel het formele onderwijs als in niet-formele en informele leercontexten.

Voorbeeldrol van de Vlaamse overheid uitbouwen

2008: Het Departement LNE neemt haar voorbeeldrol als milieuadministratie op door werk te maken van de invoering van een energie- en milieuzorgsysteem. Het eerste ontwerp van de rapporten over de uitvoering van de actieplannen energiezorg in Vlaamse overheidsgebouwen en milieuzorg in het voertuigenpark van de Vlaamse overheid is klaar. De nodige insteek werd gegeven voor een krachtlijnennota voor de verdere uitbouw van duurzame aankopen binnen de Vlaamse overheid. In het raamcontract voor aankoop van dienstwagens voor de Vlaamse overheid werd de ecoscore opgenomen als criterium.

2009: Het vervolg op de actieplannen Energiezorg in Vlaamse overheidsgebouwen en Milieuzorg in het voertuigenpark van de Vlaamse overheid wordt voorbereid. Tevens wordt voor deze actieplannen nagegaan hoe gegevens kunnen verzameld worden via de rapportering van de beheersovereenkomsten. Acties zoals vorming, verspreiden en ontwikkelen van instrumenten en communicatie worden verder gezet. Binnen het protocol met het Departement Bestuurszaken en het Agentschap voor Facilitair Management wordt werk gemaakt van een doorlichting van bestekken voor raamcontracten.

Economische onderbouwing

Beleid onderbouwen met behulp van milieu-economische modellering

2008: Het Milieukostenmodel Vlaanderen (MKM) wordt ingezet voor de berekening van een mogelijke heffing (of combinaties van heffing en subsidies) op NO_x-emissies, voor de onderbouwing van het post-2012 klimaatbeleid en voor de kosteneffectiviteitanalyse vereist door de Kaderrichtlijn Water. Begin 2008 werd het rapport "Milieubaten of milieuschadetekosten - waarderingsstudies in Vlaanderen" gepubliceerd. Dit beoogt het gebruik van monetaire waardering van milieu en natuur te stimuleren, zodat er met deze baten beter rekening gehouden wordt bij beleidsbeslissingen.

2009: In 2009 zullen kosteneffectiviteitanalyses met het MKM gebeuren voor de onderbouwing van broeikasgasreducties, voor een simultane analyse van het lucht en klimaatbeleid en voor de maatregelenpakketten van de Kaderrichtlijn Water en de

geluidsactieplannen. Niet alleen de kosten, ook de baten van het milieubeleid verdienen aandacht en het waarderen van deze baten levert belangrijke beleidsonderbouwing. In 2009 zal prioritair aandacht gaan naar de monetaire waardering van natuur. Waardering van waterkwaliteit zal ook nog aandacht krijgen met het oog op kostenbatenanalyses voor de Kaderrichtlijn Water. Complementair aan de micro-economische analyse met het MKM is er ook nood aan analyse van de bredere impacts van milieubeleidsmaatregelen (op BBP, tewerkstelling etc).

Thematisch beleid

Aanpak woonzones, brownfields en ambtshalve sanering

2008: Enkele grote ambtshalve saneringsprojecten startten op of werden verder gezet. Projecten met een maatschappelijke meerwaarde kregen de voorkeur, alsook saneringen van risicovolle verontreinigingen. Financiële en planmatige inspanningen moesten de herontwikkeling van een aantal brownfieldprojecten blijven stimuleren. Daarnaast werd de ambtshalve aanpak van de aanwezige bodemverontreinigingen versneld. Inzake woonzones wordt de bestaande lijst van potentiële woonzoneprojecten uitgebreid.

2009: De lijst van potentieel verontreinigde woonzones wordt verder afgewerkt volgens prioriteit. In 2009 vindt de alternatieve aanpak plaats van woonzones. Deze is specifiek gericht op centrumsteden en omvat mogelijkheden van schaalvergroting. De aanpak van brownfields blijft een uitdaging voornamelijk voor wat betreft het vinden van financiële middelen en mogelijkheden van een geïntegreerde aanpak. Financiële tussenkomsten van het Vlaamse gewest aan gemeenten worden voorzien voor de aanpak van brownfieldprojecten in het kader van de milieusamenwerkingsovereenkomst. Bij ambtshalve sanering van een brownfield worden inspanningen geleverd om de sanering te integreren in het herontwikkelingsproces van het terrein.

Milieuverantwoorde productie en consumptie

2008: Het Eco-efficiëntiescanprogramma is een subsidieprogramma dat Vlaamse kmo's wil stimuleren om te investeren in een eco-efficiënte bedrijfsuitvoering. Dit programma heeft tot doel 1000 bedrijven te bereiken in 3 jaar tijd. In 2008 werd gestart met een tussentijdse effectmeting van het Eco-efficiëntiescanprogramma. Verder lopen de laatste 12 PRESTI 5-projecten af eind 2008.

2009: In het najaar van 2009 zullen 1000 eco-efficiëntiescans gerealiseerd zijn waarbij de opvolging doorloopt t.e.m. 2010. De evaluatie/ effectmeting van dit programma en van het PRESTI-5 programma zal ondermeer de basis vormen voor een mogelijke heroriëntering van de beleidsinstrumenten ter bevordering van milieuverantwoorde productie en consumptie. Het uitvoeringsplan 'Milieuverantwoord beheer van huishoudelijke afvalstoffen' omvat een uitgebreid programma preventie en milieuverantwoorde consumptie en producthergebruik dat in 2009 op kruissnelheid draait.

Aanpakken van de wateroverlast en ecologisch herstellen van watersystemen

2009: Bij de aanpak van wateroverlast wordt het concept "vasthouden-bergen-afvoeren" verder toegepast, met aandacht voor de afstemming tussen de verschillende functies van het valleigebied en het ecologische herstel van watersystemen. Dit herstel omvat o.m. hermeandering, structuurherstel van de waterloop en het oplossen van vismigratieknelpunten.

Verdere uitwerking van het gebiedsgericht grondwaterinstrumentarium

2008: Voor verschillende overgeëxploiteerde lagen zijn sinds 2005 aangepaste gebieds- en laagfactoren ingevoerd in de grondwater-heffingsformule en worden gewestbijdragen voorzien voor de uitbouw van industriële grijswatercircuits. ook landbouwbedrijven zijn

hiervoor vragende partij. In 2008 werd een voorontwerp van subsidiebesluit uitgewerkt en werd op basis van de recente grondwatermodelleringen het vergunningenbeleid en het heffingenbeleid verder afgestemd.

2009: Naast verdere afstemming worden in 2009 voor de meest bedreigde grondwaterlichamen herstelmaatregelenprogramma's uitgewerkt. Ook landbouwbedrijven zouden in aanmerking moeten komen voor gesubsidiëerde grijswatercircuits, met een afbouw van de grondwaterwinning uit een bedreigde watervoerende laag als voorwaarde. Verder overleg met het departement Landbouw is hiervoor noodzakelijk.

Synergieën tussen biodiversiteit & maatschappij realiseren

2009: In een dichtbevolkte regio zoals Vlaanderen zijn er (potentiële) conflicten tussen economische en maatschappelijke ontwikkeling en het behoud van biodiversiteit. Anderzijds zijn er heel wat potentiële synergieën tussen ecosystemen en maatschappelijke noden. Het identificeren en kwantificeren van goederen en diensten geleverd door ecosystemen is een uitgelezen manier om de synergieën beter te identificeren en te benutten (cf. Millennium Ecosystem Assessment). In 2009 wordt een studie uitgevoerd over de ecosysteemdiensten in Vlaanderen. Op basis hiervan zal met de relevante actoren een eerste analyse worden gemaakt van de vraag en aanbod van ecosysteemdiensten, en zal een eerste lijst worden gemaakt van potentiële beleids- en marktinstrumenten om de ecosysteemdiensten beter te beschermen en benutten.

Delfstoffenplannen opmaken

2008: Het algemeen oppervlakedelfstoffenplan werd definitief vastgesteld op 10 juli 2008. De bijzondere delfstoffenplannen zijn in opmaak en/of zitten in de besluitvormingsprocedure.

2009: In de bijzondere delfstoffenplannen wordt een afweging gemaakt van de behoeftes aan minerale grondstoffen, de inzet van alternatieven en de ecologische balans van import versus eigen bevoorrading. Na deze afweging zullen voldoende oppervlakedelfstoffen ontginbaar moeten worden gemaakt in Vlaanderen om de grondstoffenvoorziening veilig te stellen. De aanpassing van de procedure van de bijzondere oppervlakedelfstoffenplannen aan de nieuwe plan-MER regelgeving biedt een opportuniteit om in de delfstoffenplannen meer aandacht te besteden aan de selectie van de ontginningsgebieden.

Energie

Het Vlaamse energiebeleid is de voorbije 4 jaar een toonbeeld van duurzame ontwikkeling geweest. Diverse maatregelen werden genomen om rationeel energiegebruik te bevorderen, energiearmoede te bestrijden en milieuvriendelijke energieopwekking te stimuleren. Uit de cijfers blijkt dat het gevoerde beleid duidelijk vruchten heeft afgeworpen. De energie-intensiteit lag in 2007 bijna 6% onder het niveau van 2004. Het finaal verbruik en in het bijzonder het huishoudelijk verbruik, volgen reeds enkele jaren een dalende trend. In 2007 zien we voor het eerst sinds de vrijmaking van de markt een daling in de statistieken over het aantal wanbetalers. De evolutie inzake milieuvriendelijke energieproductie (groene stroom en WKK) toont aan dat de doelstelling van het Regeerakkoord voor 2010 (25% van de elektriciteitsleveringen) binnen bereik ligt.

Op het vlak van de aanmoediging van rationeel energiegebruik lag in 2008 de focus op de woningen aangezien daar nog een aanzienlijk reductiepotentieel te realiseren valt. De doelstelling van het Energierenovatieprogramma 2020 voor bestaande woningen is ambitieus: in 2020 heeft elke woning dak- of zoldervloerisolatie, minstens verbeterd dubbel glas en een energiezuinige verwarmingsketel.

Op 1 november 2008 wordt het energieprestatiecertificaat voor de woning verplicht bij verkoop en op 1 januari 2009 bij verhuur. Het certificaat geeft de kandidaat-eigenaar en -huurder een zicht op de energieprestaties van de woning en de mogelijkheden om deze te

verbeteren. In 2009 zal de implementatie van het certificaat voor niet-residentiele gebouwen verder worden voorbereid.

Het energieprestatiecertificaat maakt deel uit van een gans pakket van informerende en sensibiliserende maatregelen inzake energiebesparing. Naast de eigen communicatiekanalen en -campagnes (voorjaar 2009: dakisolatie ; eind 2009: energiezuinige verwarming), heeft de Vlaamse overheid ook andere organisaties ingeschakeld om op een laagdrempelige manier informatie ter beschikking te stellen van de burger en de onderneming. Energieconsulenten bij diverse organisaties worden gesubsidieerd om de REG-boodschap mee uit te dragen.

De financiële mogelijkheden van de burger en de onderneming bepalen uiteindelijk of energiebesparende ingrepen worden uitgevoerd. In 2008 werd bijzondere aandacht besteed aan de lage inkomens. Sinds juni 2008 kunnen particulieren die geen of onvoldoende belastingen betalen om in aanmerking te komen voor belastingvermindering, een gelijkwaardige Vlaamse premie aanvragen voor de meest prioritaire REG-investeringen. Op 18 juli 2008 hechtte de Vlaamse regering haar principiële goedkeuring aan een regeling waarbij de sociale verhuurkantoren 100% kunnen terugkrijgen van de kosten voor het uitvoeren van bepaalde energiebesparende investeringen in de private woningen die door hen gehuurd en doorverhuurd worden.

In 2009 zal werk worden gemaakt van de meer ingrijpende maatregelen van het Energierenovatieprogramma 2020 voor de middellange termijn (2010-2012). Er zullen ondermeer actieplannen worden onderzocht voor de stimulering van 1/ energiebesparende investeringen in appartementen in mede-eigendom, 2/ vernieuwbouw in plaats van renovatie van zeer energieonzuinige woningen en 3/ na-isolatie.

De sociale dimensie van het energiebeleid is een belangrijke bekommernis. Eind dit jaar wordt de definitieve goedkeuring verwacht van een besluit dat personen met betalingsmoeilijkheden beter moet beschermen tegen het afsluiten van de elektriciteits- en aardgastoevoer. De elektriciteitsnetbeheerders hebben de verplichting om tegen eind 2009 52.000 gratis energiescans aan te bieden aan in eerste instantie sociaal achtergestelde gezinnen. Medio 2008 zijn ongeveer een kwart van de energiescans uitgevoerd. Naast een verhoogde premie van de netbeheerders voor energiebesparende investeringen, hebben de beschermde afnemers vanaf 2008 elk jaar recht op een kortingbon voor de aankoop van een energiezuinige koelkast of wasmachine.

Een derde pijler van het energiebeleid is de bevordering van de milieuvriendelijke energieopwekking.

Vlaanderen heeft in mei 2008 de jaarlijkse COGEN Europe Award voor het meest efficiënte WKK-beleid in ontvangst mogen nemen.

Wat groene stroom betreft ligt de focus in 2008 en 2009 vooral op het verruimen van de inplantingsmogelijkheden voor windturbines.

Er wordt ook hard gewerkt om het maatschappelijk draagvlak voor duurzame energieopwekking te vergroten. Op 20 juni 2008 werd de communicatiecampagne 'Groene energie, het is geen science fiction' gelanceerd. Ook de lokale besturen kunnen een belangrijke bijdrage leveren tot de bekendmaking en bewustwording bij de inwoners, in eerste instantie door in de eigen gebouwen het goede voorbeeld te tonen. Sinds 2007 wordt aan lokale besturen die zonneboilers plaatsen door de Vlaamse overheid een premie toegekend van maximaal 20% van de investeringkosten.

De Vlaamse Regering keurde op 19 september 2008 een uitbreiding van de premie voor micro-installaties en warmtepompen principieel goed.

Het voorstel van Europese Richtlijn betreffende de bevordering van het gebruik van hernieuwbare energiebronnen van 23 januari 2008, legt voor België de bindende doelstelling vast om tegen 2020 13% van het finaal energiegebruik te betrekken uit hernieuwbare energiebronnen. De Vlaamse overheid zal in 2009 het gewestelijk deel van het nationaal actieplan voorbereiden dat België voor eind maart 2010 bij de Europese Commissie moet indienen.

12.11. Mobiliteit en Openbare Werken

Om tot een duurzame ontwikkeling van de mobiliteit te komen is het belangrijk acties te ondernemen gericht op:

- Het duurzaam verplaatsten
- Een milieuvriendelijk en veilig rijgedrag
- Een duurzaam voer(vaar)tuigenpark
- Het duurzaam inrichten en onderhouden van transportinfrastructuur.

Duurzaam verplaatsen

Voor het **individueel personenverkeer** is de meest milieuvriendelijkste vorm van verplaatsen het **fietsen of te voet** gaan. Tal van initiatieven werden genomen om deze vormen van verplaatsen aan te moedigen zoals de oprichting van fietspunten, de opwaardering van 'trage wegen', de ondersteuning van het lokale fietsbeleid maar ook het pilootproject 'duurzaam naar school voor het basisonderwijs. Vele van deze initiatieven worden in 2009 verder gezet. Het meest in het oog springend is ongetwijfeld de inhaaloperatie die is ingezet voor de aanleg van veilige fietspaden in het kader van de realisatie van het bovenlokaal functioneel fietsroutenetwerk. In 2009 worden deze inspanningen verder gezet. Zo wordt er opnieuw een subsidie- en investeringsbedrag voorzien van 60 voor de aanleg van fietspaden, waarvan 10 miljoen euro voor projecten in het kader van het fietsfonds, dat verder gespijsd wordt door provincies (10 miljoen) en gemeenten (5 miljoen). Inbegrepen in de 60 Mio Euro is ook 20 miljoen waarmee de Vlaamse minister voor Openbare Werken zorgt voor een verbeterde fietsinfrastructuur bij de herinrichting van gevaarlijke punten, bij de aanleg van doortochten, bij structureel onderhoud e.d.

Met het **pendelplan** wordt een faciliterend en stimulerend beleid voorgesteld, dat inspeelt op de noden en problemen in de organisatie van het woon-werkverkeer. Via het Pendelfonds worden duurzame woonwerkprojecten van bedrijven ondersteund. Het Pendelplan en Pendelfonds worden in 2009 verder gezet.

Voor het **collectief personenvervoer** is de meest milieuvriendelijke vorm het openbaar vervoer. De Lijn werkt hier, naast het vervolledigen van de **basismobiliteit**, via **netmanagement** aan de verdere invulling en verfijning van het net van stads- en streekvervoer op verbindingen en tijdstippen waar nood is aan extra aanbod. Diverse projecten zullen de komende jaren verder worden uitgewerkt.

Belangrijk voor het realiseren van een modale verschuiving is ook het verhogen van de **kwaliteit van de vervoersalternatieven**. Uit tevredenheidsonderzoek blijkt dat de reizigers informatie en communicatie heel belangrijk vinden. Daarom zal De Lijn investeren in het moderniseren van reisinformatie. Een ander belangrijk facet is de reistijd. In 2008 werd opnieuw een budget van 18 Mio Euro voor doorstromingsmaatregelen voorzien. Deze

inspanningen zullen ook in 2009 verder gezet worden. In samenspraak met alle betrokken actoren en verantwoordelijken van de openbaarvervoersector in Vlaanderen heeft De Lijn een geactualiseerd veiligheidsplan voor de reiziger en het personeel bij De Lijn opgesteld. In de periode oktober 2007- september 2008 zijn quasi alle veiligheidsmaatregelen van het veiligheidsplan gerealiseerd. Voor de aandachtspunten die in 2009 zullen gerealiseerd worden verwijzen wij naar de desbetreffende beleidsbrief.

Specifieke aandacht gaat ook naar **personen met mobiliteitsbeperkingen**. De huidige vervoerssituatie is voor deze personen zeer versnipperd en ongelijk verdeeld over Vlaanderen. Als doelstelling wordt dan ook gesteld om een basis toegankelijke vervoersservice aan te bieden aan personen met mobiliteitsbeperkingen. Begin 2007 werd in dit kader gestart met een aantal proefproject op een beperkte schaal. In het najaar 2008 wordt een evaluatie voorzien van deze projecten. Het is de bedoeling om tegen eind 2008 zicht te hebben op een toegankelijke service die voor heel Vlaanderen ontplooid zou kunnen worden. Dan zal ook een inschatting gebeuren van de kostprijs voor een dergelijk systeem voor gans Vlaanderen. Ook bij de inrichting van haltes en bij de inzet van het rollend materiaal wordt aandacht besteed aan deze problematiek. In principe zal het buspark volledig toegankelijk zijn in 2014, het trampark in 2022. Van de exploitanten wordt verwacht dat hun bussen allemaal toegankelijk zijn in 2018. Tevens wordt werk gemaakt van het sensibiliseren van gemeentebesturen met het oog op investeren in een toegankelijke halte-infrastructuur en –omgeving.

Naast het klassieke openbaar vervoer worden ook **nieuwe vormen van collectief en duurzaam vervoer** uitgebouwd en gestimuleerd. Zo wordt het 'Cambio autodelen' verder uitgebouwd. Voor de periode 2007-2008 werd vooral ingezet op de uitbreiding van het aanbod binnen de bestaande projecten. Ook de promotie van het particulier autodelen zal verdergezet worden. Voor wat het carpoolen betreft werd in 2007 een nieuwe carpoolcoördinator aangesteld. In samenwerking met een onderzoeksbureau werd een onderzoek uitgevoerd naar de hinderpalen en voorwaarden voor het succesvol promoten van carpooling. De conclusies hiervan werden omgezet in een actie- en communicatieplan waarvan de uitvoering gebeurde in 2008. De evaluatie is voorzien voor 2009. In het najaar van 2008 zal ook een studie uitgevoerd worden om na te gaan welke factoren van invloed zijn op het feit dat bepaalde carpoolparkings meer of minder benut worden dan anderen.

Voor het goederenvervoer ligt de nadruk op het stimuleren van het transport via de waterweg. In het kader van het project van de **estuaire vaart** werden in 2008 drie containerschepen ingezet die lijndiensten verzorgen tussen Zeebrugge en het hinterland. Er werd een goedkeuring gegeven voor het subsidiëren van containers die geschikt zijn voor transport te water van huishoudelijke afvalstoffen in Vlaams-Brabant. Voor de oprichting van het **Centraal Boekingsplatform** is een samenwerkingsovereenkomst opgemaakt. De maatregel 'steun intermodaal vervoer' is uitgewerkt en wordt geïmplementeerd. Tijdens de derde ronde van het **Flanders Inland Shipping Network** werden een aantal nieuwe acties opgezet en afspraken gemaakt. In 2009 wordt het beleid op dit vlak verder gezet. Ook de **bouw van laad- en losinstallaties**, via PPS-regeling, blijft een belangrijke maatregel om het vervoer over water te stimuleren. Ook in 2009 wordt deze maatregelen verder gezet. De aandacht zal in 2009 ook gaan naar de evaluatie van de regeling in het kader van de aanmelding van de verlenging ervan na 2010.

Om de rendabiliteit en de aantrekkingskracht van het vervoer via de waterweg te vergroten dienen de **bedieningstijden van sluizen en bruggen** ruim te zijn en waar nodig aangepast te worden aan de economische realiteit. Ook worden bedrijven ondersteund bij het uitvoeren van hun (alternatieve) logistieke keuze. Vanuit de **samenwerkingsovereenkomst met Unizo en VOKA** werd een aantal KMO's geholpen met het vinden van de weg naar het vervoer via de binnenvaart en de Shortsea Shipping door middel van zowel vergelijkende kostenanalyses, het verstrekken van praktische informatie over de vervoerorganisatie en de

technische aspecten daarvan als het zoeken naar mogelijkheden tot het clusteren van ladingen en het in contact brengen met operatoren van inland terminals en bevrachters. In 2009 zal op de ingeslagen weg verder worden gegaan.

Het kunnen beschikken over **voldoende en goed uitgeruste watergebonden bedrijventerreinen** is van groot belang om nieuwe watergebonden activiteiten te kunnen ontwikkelen en om het gebruik van de binnenvaart als volwaardige transportmodus en als vitaal onderdeel van de totale logistieke keten verder te kunnen optimaliseren. Het uitoefenen van het voorkepriht is een belangrijk instrument om de waterwegbeheerders toe te laten nieuwe terreinen langs hun waterwegen aan te kopen en te (laten) ontwikkelen. Dit laat toe te verzekeren dat op deze terreinen effectief watergebonden ontwikkelingen gebeuren.

Milieuvriendelijk en veilig rijgedrag

Om te komen tot een meer duurzame vorm van mobiliteit is het belangrijk ook in te spelen op het **rijgedrag**. Diverse projecten rond energiezuinig rijden of waar energiezuinig rijden deel van uitmaakt werden opgestart. Ook in 2009 zal hieraan de nodige aandacht besteed worden. Een verankering van de aspecten rond energiezuinig rijden in de rijopleiding en het rijexamen blijft een aandachtspunt voor de toekomst. De Vlaamse Regering werkt daarnaast aan een systeem van kilometerheffing.

Veilig verplaatsen is inherent verbonden met duurzaam verplaatsen. Om op een nog efficiëntere manier te werken aan de verhoging van de verkeersveiligheid werd in de loop van 2007 een **verkeersveiligheidsplan Vlaanderen** opgemaakt. Voor de uitvoering van dit plan werd in 2008 13,4 Mio Euro voorzien en in 2009 ongeveer; 14,9 Mio Euro. Diverse acties die in het plan zijn opgenomen zijn al opgestart. Ook in 2009 zal verder uitvoering gegeven worden aan dit plan.

De diverse acties op vlak van verkeersveiligheid zijn onder te brengen in 3 categorieën in het bijzonder:

- De **opleiding en sensibilisering van de weggebruiker**;
- **Verbetering van de verkeersomgeving en voertuigen**;
- De **handhaving en controle van de regelgeving**.

Duurzaam voer(vaar)tuigenpark

Vanuit duurzaamheidsoverwegingen voert De Lijn een bewuste politiek. Zo werd de voorbije periode de **uitrusting van de bussen** met een Euro2-motor met een roetfilter afgerond. Voor de bussen met Euro 3-motoren werd het programma opgestart. Waar technisch mogelijk is, wordt de roetfilter gecombineerd met een ureuminjectie waardoor de uitstoot van stikstofoxiden wordt beperkt. De huidige inspanningen met betrekking tot de milieu-investeringen van De Lijn worden ook in 2008 en 2009 verder gezet.

In het kader van de Kyoto-doelstellingen voert De Lijn onderzoek naar de inzet **van alternatieven voor fossiele brandstoffen**.

Midden 2006 keurde de Vlaamse Regering een **hervorming van de verkeersbelastingen** principieel goed. Een voorstel voor hervorming van de BIV werd in de loop van 2007 uitgewerkt en besproken op een ambtelijke werkgroep. Ook vond een overleg plaats met de Belgische federatie van de auto- en tweewielerindustrie over het principe om Ecoscore al dan niet te integreren in de hervorming van de verkeersbelasting. Er wordt verder bekeken

hoe deze hervorming kan worden ingepast in het schema voor de overname van de inning van de verkeersbelastingen.

Samen met de private sector wordt onderzocht hoe het gebruik van kleine schepen kan worden gestimuleerd. Verder blijft de aandacht gevestigd op het **invoeren van schone motoren** in de binnenvaart.

Duurzaam inrichten en onderhouden van transportinfrastructuur:

Op het vlak van infrastructuurwerken wordt belang gehecht aan het duurzaam inrichten en onderhouden van de transportinfrastructuur. Sinds meerdere jaren wordt aan **ecologisch bermbeheer** gedaan. Dit betekent dat er eind 2008 een goedgekeurd bermbeheersplan bestaat voor ruim 4/5 van de door het Agentschap Wegen en Verkeer beheerde autosnelwegbermen. In 2009 wordt verder gewerkt aan het opstellen van de bermbeheersplannen zodat eind 2009 het aandeel goedgekeurde bermbeheersplannen zal opgelopen zijn tot boven de 95 % van de door het Agentschap Wegen en Verkeer beheerde autosnelwegbermen.

Met betrekking tot het **biocidegebruik** is het streefdoel om in 2015 op en langs de wegen van het Agentschap Wegen en Verkeer het onkruidbeheer volledig zonder het gebruik van chemische producten te laten gebeuren. In het kader van het reductieprogramma voor biociden werd in 2008 al 50 % van de wegen van het Agentschap Wegen en Verkeer biocidenvrij beheerd.

Voortaan worden alle nieuwe voertuigen voor de winterdienst uitgerust met GPS navigatiesystemen en een **systeem voor automatisch strooien**. Het automatisch strooien zorgt ervoor dat men strooit op de juiste plaats, over de juiste breedte en met een gekalibreerde behandelingshoeveelheid zout, aangepast aan de toestand van de weg. Hierdoor wordt een optimum nagestreefd tussen gladheidbestrijding in functie van de verkeersveiligheid en het beperken van milieuschade. Het automatisch strooien heeft bovendien als voordeel dat de verbruikte hoeveelheid zout hiermee wordt gereduceerd.

Om de barrièrewerking van grote infrastructuurwerken te milderen worden diverse **ontsnipperingsprojecten** uitgewerkt.

Ter evaluatie en **beheersing van het omgevingslawaai** worden volgende maatregelen getroffen;

- Opstellen van geluidsbelastingsskaarten en strategische geluidsbelastingsskaarten voor de belangrijkste wegen, spoorwegen, luchthavens en agglomeraties;
- Het opmaken van een geluidsplanning en het opstellen van geluidsactieprogramma's op basis van deze geluidsbelastingsskaarten;
- Het informeren van het publiek over de vastgestelde geluidshinder en de geplande maatregelen.

Gevolg gevend aan de EU-kaderrichtlijn lucht werd door de Vlaamse overheid beslist om snelheidsbeperkende maatregelen te nemen tijdens **fijn stof smogperiodes**. In dit kader werd binnen het beleidsdomein MOW een procedure opgezet waarbij de nodige maatregelen worden getroffen door het agentschap Wegen en Verkeer en het Verkeerscentrum indien de Vlaamse Milieumaatschappij en de Inter-gewestelijke Cel voor het Leefmilieu een overschrijding van de fijn stof concentratiedrempels voorspellen.

Voor wat de inrichting van de waterwegen betreft legt het decreet betreffende het integraal waterbeleid een aantal **verplichtingen op aan de waterwegbeheerders**. Het bereiken van

de goede toestand van het oppervlaktewater en het grondwater staan hierbij centraal en vinden hun vertaling in het gevoerde beleid

Het vrijwaren van het landschap en/of het integreren van de waterweginfrastructuur in het landschap vormen also een voortdurend aandachtspunt voor de waterwegbeheerders. De waterwegbeheerders kiezen bewust voor een **multifunctionele benadering van het beheer van de waterwegen**. Het beheer richt zich hierbij niet enkel op de economische functie van de waterweg als drager voor het goederenvervoer, maar er wordt ook ruim aandacht besteed aan de andere functies van de waterweg..

12.12. Ruimtelijke Ordening en Wonen

Ruimtelijke ordening

Duurzame ontwikkeling vormt de uitgangshouding voor het ruimtelijk beleid in Vlaanderen. Deze uitgangshouding is verankerd in art 4 van het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening: “De ruimtelijke ordening is gericht op een duurzame ruimtelijke ontwikkeling waarbij de ruimte beheerd wordt ten behoeve van de huidige generatie, zonder dat de behoeften van de toekomstige generaties in het gedrang gebracht worden. Daarbij worden de ruimtelijke behoeften van de verschillende maatschappelijke activiteiten gelijktijdig tegen elkaar afgewogen. Er wordt rekening gehouden met de ruimtelijke draagkracht, de gevolgen voor het leefmilieu en de culturele, economische, esthetische en sociale gevolgen. Op deze manier wordt gestreeft naar ruimtelijke kwaliteit”. Hiermee is het ruimtelijk beleid één van de eerste beleidsdomeinen dat volledig is opgebouwd vanuit een duurzame uitgangshouding.

Wonen

Duurzame ontwikkeling vormt een belangrijk referentiekader voor Wonen. Het woonbeleid heeft oog voor de ecologische, de sociale en de economische pijlers van duurzame ontwikkeling; als voor de langetermijndimensie door het verder onderbouwen van het beleid via langetermijndoelstellingen en toekomstverkenningen. Verschillende thema's en projecten geven hier uiting aan: cfr. het Steunpunt Ruimte en Wonen, de in 2008 gelanceerde Oproep Levenslang Wonen en het streven naar duurzamer en energiezuiniger woningen; zowel wat betreft bewustmaking en ondersteuning van particulieren als in het bijzonder wat betreft de sociale huisvestingssector.

Duurzame en energiezuinige woningen

1. Sociale huisvesting

Rationeel energiegebruik, duurzaam bouwen en geïntegreerd ontwerpen vormen, samen met de handhaving van een redelijke kostprijs, de basis bij renovatie of nieuwbouw van sociale woningen.

Eerst zijn er de **maatregelen in het kader van de KYOTO-doelstellingen**; de vervanging van oude cv-ketels door hoogrendementstoestellen.

In het kader van de REG-provisie werden in 2006 reeds middelen beschikbaar gesteld en in 2007 een bijkomend bedrag voorzien voor de vervanging van oude verwarmingsketels door installaties met hoog rendement. Deze maatregel alleen al zal voor een jaarlijkse besparing van meer dan 4 500 ton CO₂ zorgen, wat een niet te onderschatten hoeveelheid bedraagt.

Sinds 2007 konden ook oude individuele kachels die als hoofdverwarming dienden (ongeacht de brandstof) worden vervangen door hoogrendementstoestellen met bijzondere voorwaarden inzake veiligheid en gebruiksvriendelijkheid. Er werd geschat dat ongeveer tweederde van de SHMs voor de aanvullende financiering (het bedrag dat niet door de premie gedekt wordt) een beroep zal doen op het investeringsprogramma. Daarom werd ook op het NFS2-programma 2008 een ‘bijzonder budget’ voorzien voor de aanvullende financiering.

Voor 2008 is opnieuw een supplementair bedrag voorzien dat wordt ingezet om de actie rond het vervangen van de cv-ketels en kachels aan te vullen en mogelijk nog uit te breiden tot de vervanging van bestaande kachels door lage temperatuur centrale verwarming.

Anderzijds is binnen het energiefonds de afspraak gemaakt dat 7 miljoen euro specifiek voor REG-maatregelen binnen de sociale huisvesting zal aangewend worden. Dit voor het verbeteren van dakisolatie en voor de vervanging van enkel glas naar dubbel glas in alu- en PVC-schrijnwerk.

Daarnaast zijn er de **nieuwe ontwerponderrichtingen van de VMSW**;

Energie is een belangrijk aandachtspunt in het globaal streven van de VMSW naar duurzaam wonen. De ontwerponderrichtingen van de VMSW worden grondig herzien. Deze onderrichtingen worden van kracht in het najaar van 2008. Geïntegreerd ontwerpen, duurzaam wonen en toegankelijkheid in een brede zin zullen hierin centraal staan. Dit wordt vanuit verschillende invalshoeken aangepakt, enkele worden hieronder aangehaald;

- **Geïntegreerd ontwerpen**

Kwalitatieve, duurzame, energiezuinige sociale woningbouw binnen de steeds complexere bouwketen noodzaakt een geïntegreerde aanpak. Bouwen is teamwerk waarbij enerzijds alle betrokkenen dezelfde doelstellingen nastreven en anderzijds de nodige deskundigheid aanwezig is.

De VMSW werkt deze teamwerking in de hand via haar directe ondersteuning van de bouwprojecten, ontwerprichtlijnen, modelcontracten, kennisuitbouw en participatie in duurzame initiatieven.

- **Energieprestatieregelgeving**

De eisen van de in 2006 in werking getreden EPB-regelgeving zijn gelijkwaardig met de reeds gangbare praktijk binnen de sociale woningbouw. De nieuwe energieprestatieregelgeving is stilaan vertrouwde materie geworden, ook bouwtechnisch en economisch is de overgang nagenoeg automatisch verlopen. De procedures werden op elkaar afgestemd. Reeds van bij de aanvang van een ontwerp wordt een EPB-verslaggever aangesteld om de energetische eigenschappen van de woningen te evalueren en te optimaliseren. Daartoe is een specifiek contract voor de verslaggevers uitgewerkt.

- **Energiecertificaten en RESHAPE**

Binnen het Europese project RESHAPE (Retrofitting Social Housing and Active Preparation for EPBD) werd onderzocht hoe de barrières voor een energiebewuste renovatie van sociale woningbouwprojecten kunnen worden opgeheven door een meerwaarde te geven aan de energiecertificaten. Diverse scenario's werden vooropgesteld alsook praktische handleidingen, regels van goede praktijk, voorbeelden en opleidingen. Organisaties uit Vlaanderen, Nederland, Spanje, Tsjechië, Bulgarije en Estland namen deel aan het project.

In de eerste fase is een inventaris opgemaakt van de verschillende gebouwtypologieën op basis van hun energetische kenmerken. Referentiewoningen zijn gekozen en de EPB-simulaties zijn afgewerkt. Door extrapolatie werden de energetische prestaties van een belangrijk deel van het patrimonium in beeld gebracht. In een tweede fase werd nagezien welke maatregelen het meest technisch/economisch/ecologisch bijdragen tot de verbetering van deze prestaties. De resultaten worden getoetst aan deze van de andere deelnemende landen (in het bijzonder met deze van Nederland). Op basis hiervan werden mogelijke strategieën uitgewerkt om op middellange termijn het patrimonium energetisch te verbeteren. Hierbij wordt gedacht aan het koppelen van de energetische prestaties van de woningen aan de huurprijzen, een globale en gestructureerde aanpak van de opmaak van de certificaten voor alle sociale woningen en de verplicht audits voor verwarmingsinstallaties uitbreiden tot een mogelijkheid tot optimalisatie bij collectieve stookplaatsen.

Oordeelkundig gekozen combinaties van ingrepen kunnen een belangrijke verbetering van het E-peil bewerkstelligen en leiden bovendien tot evenredige effectieve besparingen op de energiekosten zoals blijkt uit enkele proefprojecten.

De resultaten zullen beschikbaar worden in het najaar van 2008.

- **Klimaatregeling**

Door de goede thermische isolatie van nieuwbouw is een energiezuinige lage temperatuur verwarming met condenserende gasketel de standaard geworden. Ook bij renovatie zijn condensketels standaard.

Ventilatie neemt relatief een belangrijker aandeel in het energiegebruik van de woningen in. De eisen te stellen aan concept, systemen, uitvoering en gebruik en onderhoud moeten proportioneel verscherpt worden om op elk moment een gezond binnenklimaat te waarborgen.

Ook oververhitting wordt een steeds belangrijker aspect van comfort en energieverbruik. Passieve maatregelen in de vorm van keuze van raamsystemen, hun geometrie en zonneweringen moeten vermijden dat actieve koeling nodig is tijdens warme zomermaanden. In de winter moet echter de zonnewarmte zoveel mogelijk bijdragen tot de woningverwarming.

Ook de 3 **voorbeeldprojecten Ecologische en Duurzame Sociale Woningbouw** zijn hier een vermelding waard; 2 ervan zijn bijna drie jaar bewoond, de laatste, residentie Sterrenveld te Wezembeek-Oppem van de SHM Volkshuisvesting van Sint-Pieters-Leeuw is enkele maanden geleden in gebruik genomen. Het fijn afstellen van de installaties, evenals het uittesten van de voorzieningen voor energiebeheer waarmee onder meer het verbruik (energie en water) zal opgevolgd worden. De energiestromen kunnen stilaan in beeld gebracht worden en verder onderzocht.

Tenslotte is eind 2007 het proefproject **Passiefwoningen** rond energiezuinig bouwen gestart. Met dit project kan ervaring opgedaan worden en deskundigheid vergaard worden, zodat de haalbaarheid en wenselijkheid van dergelijke zeer energiezuinige sociale woonprojecten in Vlaanderen geëvalueerd kan worden.

Drie projecten, waarvan twee nieuwbouw en één renovatie, werden geselecteerd. De ontwerpen worden momenteel uitgewerkt en getoetst aan de passiefhuisnorm. In het najaar vindt de aanbesteding plaats en kan de uitvoering mogelijk nog dit jaar starten.

2. Premies voor particulieren

Bij de bestaande premiestelsels, de verbeterings- en aanpassingspremie en de renovatiepremie, werd het nemen van energiebesparende maatregelen gestimuleerd via het betoelagen van specifieke werken.

Oproep Levenslang Wonen

De term 'levenslang wonen' verwijst naar een concept voor woningontwerp -en bouw, waardoor een woning gemakkelijker en zonder veel kosten kan worden aangepast aan de verschillende levensfasen en behoeften van de bewoners. Uit een zogenaamde 'levenslange woning' moet men in principe niet meer verhuizen omwille van ouderdom of een bepaalde handicap. Evenwel heeft de toepassing van het concept 'levenslang wonen' voor iedereen belangrijke voordelen naar toegankelijkheid, veiligheid en comfort. Het achterliggende idee is dat men van bij de conceptfase van nieuwbouw of verbouwing met een reeks criteria rekening houdt met het oog op toegankelijkheid, veiligheid en comfort. Levenslang wonen stelt uiteraard eveneens bepaalde voorwaarden aan de woonomgeving, in het bijzonder met betrekking tot de toegankelijkheid van de omgeving en de bereikbaarheid van voorzieningen.

Om het concept nog ruimer bekend te maken en de toepassing ervan te stimuleren, werd in 2007 enerzijds een architectuurwedstrijd georganiseerd door de VMSW, en werd anderzijds een open projectoproep gelanceerd voor projecten die bijdragen tot informering en sensibilisering over de mogelijkheden en de toepasbaarheid van het concept. Het gaat om resultaatgerichte projecten van beperkte duur, die geen vrijblijvend en/of occasioneel karakter mogen hebben. De uitvoeringstermijn werd vastgelegd op 12 maanden, de projecten zullen afgerond zijn op 31/10/2008.

13 projecten werden goedgekeurd en een subsidie toegekend via ministeriële besluiten, die gelden als contract tussen de overheid en de projectuitvoerder. De projecten worden onafhankelijk van elkaar uitgevoerd. Hoewel ze allen kaderen binnen de globale doelstelling van de oproep, is de concrete invulling ervan zeer gevarieerd. Dit wordt verklaard door de hoedanigheid van de betrokken organisaties (zowel private als publieke instellingen) en door de verschillende uitgangspunten van de projecten (andere doelstellingen, verschillen in bereik, andere (specifieke) doelgroepen, etc.).

Eén van de 13 lopende projecten, m.n. het project van Enter vzw, gaat nog een stuk verder dan het louter sensibiliseren en informeren. De basisopdracht van het project betreft immers het uitwerken van een volledig nieuwe **ontwerpgids levenslang wonen**.

De gids krijgt een nieuwe invulling; een loskoppeling van levenslang wonen van 'wonen van ouderen': op deze manier zal de gids een breder doelpubliek beogen; specifieke aandacht gaat naar de toegankelijkheid van de woning, de woonomgeving en wijk; een focus op de opdracht van architecten, om nieuwe principes zoals Universal Design te introduceren; een maximale aansluiting bij het bouwproces met aandacht voor individuele woningen, appartementsgebouwen en sociale woningbouw.

Bij de uitvoering van het project is een ruime groep van relevante partners betrokken (zoals de vijf provinciebesturen, de VMSW, Agoria, het Centrum Duurzaam Bouwen, ...). Dit vormt een belangrijke meerwaarde voor de inhoudelijke uitwerking van de ontwerpgids en voor de totstandkoming van de overige initiatieven, en draagt eveneens bij tot het creëren van een breed draagvlak.

13. Relatie met Vlaanderen in Actie

Duurzame ontwikkeling loopt als een rode draad doorheen Vlaanderen In Actie. Een aantal van de 34 VIA-projecten zijn tevens projecten in het kader van de Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling.

Men kan dus stellen dat er een grote onderlinge samenhang is tussen duurzame ontwikkeling en Vlaanderen In Actie. Het nieuwe Pact van Vilvoorde zal de coherentie tussen VIA en de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling verder versterken.

Kris PEETERS

minister-president van de Vlaamse Regering

Vlaams minister van Institutionele Hervormingen, Bestuurszaken, Buitenlands Beleid, Media,
Toerisme, Havens, Landbouw, Zeevisserij en Plattelandsbeleid

BIJLAGE 1**Samenvatting van de beleidsopties en initiatieven voor het volgende jaar**

1. Verder inzetten op een goede interdepartementale samenwerking en een versterking van de capaciteit van de coördinatieceel duurzame ontwikkeling ter ondersteuning van het beleid voor duurzaam bouwen en wonen.
2. Bijsturen van het subsidiebeleid.
3. Verder ontwikkelen en operationeel maken van een lokale participatiebarometer.
4. Een actieplan duurzaam bouwen en wonen met als onderdeel een maatstaf duurzaam bouwen en wonen, dat als criterium wordt gehanteerd voor de subsidiëring van projecten rond duurzaam bouwen, voor het goedkeuren van projecten in het kader van het luik duurzaam bouwen in het hoofdstuk duurzame ontwikkeling van de samenwerkingsovereenkomst milieu met provincies en gemeenten, enz.
5. Sluiten van een samenwerkingsovereenkomst inzake duurzame ontwikkeling tussen de federale regering, de gemeenschaps- en gewestregeringen.
6. Opmaken van en uitwerking geven aan het actieplan duurzame overheidsopdrachten conform de vastgelegde krachtlijnen.
7. De uitwerking van een nieuw concept voor een kennis- en informatieuitwisselingsplatform ter ondersteuning van de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van het Vlaamse beleid voor duurzame ontwikkeling.
8. Voorstellen uitwerken voor adequate samenwerkingsmodaliteiten tussen de Vlaamse overheid en lokale besturen.
9. uitbouwen van de operationalisering van de projecten in het kader van de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling

BIJLAGE 2**Overzicht van de wijze waarop gevolg werd gegeven aan de resoluties en moties van het Vlaams Parlement tijdens de lopende legislatuur**

Beleidsnota Duurzame Ontwikkeling 2004-2009. Met redenen omklede motie van Joke Schauvliege en Sabine Poleyn, de heer André Van Nieuwkerke, mevrouw Stern Demeulenaere, de heer Rudi Daems en mevrouw Hilde Crevits 109 (2004-2005) - Nr. 2 met redenen omklede motie.

Bij de implementatie van mijn beleid in 2008 werd verder tegemoetgekomen aan de geformuleerde aanbevelingen.

BIJLAGE 3**Overzicht van de geplande of nieuwe regelgeving of aanpassingen aan bestaande regelgeving**

Geen, uitvoeringsbesluiten op het decreet worden voorbereid
